

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2023 m. birželio 29 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Gražinos Davidonienės (pranešėja), Sigitos Rudėnaitės (kolegijos pirmininkė) ir Agnės Tiknūtės, teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal ieškovės uždarnosios akcinės bendrovės „Logichema“ ir atsakovų uždarnosios akcinės bendrovės „Unihanza“, uždarnosios akcinės bendrovės „Golden Consulting Group“, V. N. kasacinius skundus dėl Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. lapkričio 10 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės uždarnosios akcinės bendrovės „Logichema“ ieškinį atsakovams uždarajai akcinei bendrovei „Unihanza“, uždarajai akcinei bendrovei „Golden Consulting Group“ ir V. N. dėl žalos atlyginimo.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiamą dėl materialiosios teisės normų, reglamentuojančių komercinių paslapčių apsaugą, žalos, padarytos nesąžiningos konkurencijos veiksmams, atlyginimą, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovė prašė priteisti solidariai iš atsakovų 1 431 918 Eur žalos atlyginimą, 5 proc. procesines palūkanas, bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.
3. Ieškovė nurodė, kad atsakovas V. N. yra 40 proc. jos akcijų savininkas, iki 2016 m. pabaigos buvęs ilgametis komercijos direktorius, atsakingas už darbą su klientais ir tiekėjais bei sutarčių su jais sudarymą. Atsakovas, dar dirbdamas UAB „Logichema“, įsteigė identišką veiklą (pramoninės chemijos, dažų technologijų platinimu ir komerciniu tarpininkavimu dažų gamintojams bei kitoms chemijos pramonės įmonėms) užsiimančias įmones (UAB „Unihanza“, UAB „Golden Consulting Group“) ir, piktnaudžiaudamas pasitikėjimu, pasinaudodamas informacija, sudarančia ieškovės komercinę paslaptį, kartu su kitais atsakovais slapta perėmė (nukreipė) svarbiausius ieškovės tiekėjus ir klientus, verslo santykius (verslą) su jais, perviliojo darbuotojus ir padarė didelę žalą ieškovei. Ieškovė 2016–2018 m. negavo 583 536 Eur pajamų iš veiklos, taip pat dėl atsakovų pasisavintos jos konfidencialios informacijos patyrė 848 382 Eur išlaidų, t. y. ieškovei padaryta žala yra 1 431 918 Eur.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

4. Vilniaus apygardos teismas 2022 m. kovo 14 d. sprendimu ieškinį tenkino iš dalies: priteisė ieškovei solidariai iš atsakovų 182 660,23 Eur nuostolių atlyginimą, 5 proc. procesines palūkanas; kitą ieškinio dalį atmetė.
5. Teismas nustatė šias faktines aplinkybes:
 - 5.1. atsakovas V. N. yra 40 proc. ieškovės akcijų savininkas ir nuo 2005 m. rugsėjo 5 d. iki 2016 m. gruodžio 28 d. bendrovėje ėjo komercijos direktoriaus pareigas, buvo atsakingas už darbą su klientais ir tiekėjais bei sutarčių su jais sudarymą; darbo sutartyje nebuvo įrašyta jokių papildomų konfidencialumo, komercinės paslapties ar pan. įsipareigojimų;
 - 5.2. viena iš ieškovės veiklos sričių – dažų technologijų platinimas, t. y. prekių ženklo CEAC pigmentinių pastų ir prekių ženklo „Hero“ pigmentinių pastų dozavimo mašinų bei šių mašinų programinės įrangos platinimas;
 - 5.3. ieškovės pagrindiniai tiekėjai iki ginčo laikotarpio buvo: 1) CEAC AG, Šveicarijos bendrovė, pigmentinių pastų dažams gamintoja; 2) „BCO TECHNOLOGY GmbH“, Šveicarijos bendrovė, CEAC AG patronuojamoji bendrovė; 3) „Hero Europe S.r.l.“, Italijos bendrovė (patronuojamoji Kanados bendrovės įmonė), pigmentinių pastų dozavimo (arba pigmentavimo) mašinų gamintoja; 4) „TRANSMARE-CHEMIE Handelsgesellschaft mbH“, Vokietijos bendrovė, Belgijos chemijos pramonės įmonės patronuojamoji bendrovė, be kita ko, gaminanti dažų komponentus dyzelinui žymėti; 5) „SNF s.a.s.“, Prancūzijos chemijos pramonės įmonė, gaminanti polimerus, skirtus vandens nuotekoms valyti; 6) „Synthos S.A.“, Lenkijos chemijos pramonės bendrovė, gaminanti dervas dažų pramonei;
 - 5.4. ieškovės pagrindiniai klientai iki ginčo laikotarpio buvo: 1) „Eskaro AS“, Estijoje veikianti „Eskaro Group AB“ grupės įmonė, dažų gamintoja, iš ieškovės pirkusi dažų komponentus, pigmentavimo mašinas ir pigmentines pastas; 2) „CHUP MAV“, Baltarusijos dažų gamintoja, iš ieškovės pirkusi dažų komponentus, dervas, pigmentavimo mašinas ir pigmentines pastas; 3) „IOOKondor“, Baltarusijoje veikianti „Eskaro Group AB“ grupės įmonė, dažų gamintoja, iš ieškovės pirkusi dažų komponentus, „Synthos“ dervas, pigmentines pastas ir pigmentavimo mašinas; 4) „OOOEskaro Kemikal AS“, Rusijoje veikianti „Eskaro Group AB“ grupės įmonė, dažų gamintoja, iš ieškovės pirkusi pigmentavimo pastas ir pigmentavimo mašinas; 5) UAB „TOPCOLOR“, Lietuvoje veikianti dažų gamintoja, iš ieškovės pirkusi dažų komponentus, pigmentavimo pastas ir pigmentavimo mašinas; 6) UAB „LUKOIL-BALTIJA“ – bendrovė, valdžiusi degalinių tinklą, iš ieškovės pirkusi kuro žymeklius (medžiagas kurui dažyti);
 - 5.5. 2016 m. gruodžio 15 d. V. N. pateikė prašymą atleisti iš darbo, jo ir ieškovės darbo santykiai baigėsi 2016 m. gruodžio 29 d.;
 - 5.6. 2016 m. gruodžio 21 d. analogišką prašymą pateikė ir M. Š., kuris buvo vienas iš pagrindinių ieškovės darbuotojų dirbant su ieškovės tiekėjais bei klientais ir žinojo visas ieškovės komercines paslaptis; išėjęs iš darbo pas ieškovę, M. Š. pradėjo dirbti

UAB „Unihanza“ vadybininku;

- 5.7. atsakovė UAB „Unihanza“ įsteigta 2016 m. spalio 27 d.; jos steigėjas bei vienintelis akcininkas buvo atsakovo V. N. brolis M. N.; atsakovas V. N. šios bendrovės akcininku tapo 2018 m. balandžio 19 d., o įmonės vadovu – 2018 m. gegužės 14 d.; iki to laiko po darbo santykių nutraukimo (nuo 2017 m. kovo 1 d.) jis vertėsi individualia veikla pagal individualios veiklos pažymą;
- 5.8. kaip vienintelis atsakovės UAB „Golden Consulting Group“ akcininkas nuo 2016 m. vasario 2 d. (daug anksčiau nei jo darbo santykių pas ieškovę pabaiga) buvo įregistruotas V. N.;
- 5.9. 2016 m. gruodžio 21 d. ieškovė iš vieno pagrindinių tiekėjų bendrovės „Hero“ gavo pranešimą apie bendradarbiavimo nutraukimą nuo 2017 m. sausio 1 d.;
- 5.10. 2017 m. sausio 2 d. apie bendradarbiavimo su ieškove nutraukimą ir bendradarbiavimo tiesiogiai su atsakovu V. N. pradžią nuo 2017 m. sausio 2 d. klientams pranešė kitas tiekėjas – bendrovė CEAC AG;
- 5.11. 2017 m. kiti tiekėjai ir klientai irgi pradėjo mažiau bendradarbiauti su ieškove;
- 5.12. UAB „Unihanza“ tinklalapyje skelbiama, kad ji dirba su tokiais tiekėjais: CEAC, „Hero“, „TMC (Transmare-Chemie)“, „Synthos“, „United Process Controls“, t. y. visais buvusiais ieškovės tiekėjais;
- 5.13. iš pateikto byloje 2016 m. spalio 25 d. el. laiško matyti, kad buvęs ieškovės darbuotojas M. Š., dar dirbdamas pas ieškovę, tiekėją „United Process Controls“ nukreipė pas UAB „Unihanza“.
6. Byloje esantys rašytiniai įrodymai, šalių, jų atstovų paaiškinimai leido teismui pagrįstai teigti, kad ieškovė ir atsakovės bendrovės dėl vykdomos ūkinės veiklos specifiškumo, verslo modelio yra ūkio subjektai ir konkurentai Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 3 straipsnio prasme.
7. Teismas nusprendė, kad nepriklausomai nuo to, jog ieškovė neįrodė konfidencialumo sutarties su atsakovu V. N. sudarymo, ji pagrindė, kad duomenys apie tiekėjus ir klientus (jų patikimumą, finansinį pajėgumą, darbo metodus, komercines sąlygas, galimas gauti nuolaidas, pelno maržas, gautus ir teiktus pasiūlymus, veiklos vykdymo būdus, prekių pardavimo procesus ir kt.) yra jos komercinė paslaptis ir kad atsakovai ja neteisėtai pasinaudojo. Teismo vertinimu, duomenys apie ieškovės tiekėjus ir klientus yra slapti ir vertingi, nes nėra prieinami viešai, o įgyti per ilgamečius veiklos ryšius. Aplinkybė, kad ši informacija yra vertinga, patvirtina faktas, jog ieškovė patyrė išlaidų tiek tiekėjų, tiek ir klientų sąrašui kurti ir plėsti, t. y. siuntė atsakovą V. N. ir kitus įmonės darbuotojus į komandiruotes, ten jie pritraukdavo naujų tiekėjų ir klientų. Byloje nekilo ginčo ir atsakovas V. N. bylos nagrinėjimo metu patvirtino, kad jis, dirbdamas ieškovės įmonėje, aktyviai dalyvavo įmonės veikloje pritraukiant pagrindinius tiekėjus ir klientus, iš esmės tai ir buvo jo pagrindinis darbas. Naudodama per ilgamečius veiklos ryšius sukaupę informaciją (kokias prekes geriausiomis sąlygomis tiekia ar užsako kokie ieškovės tiekėjai ar klientai; iš kokių prekių platinimo gaunamas didžiausias pelnas ir pan.), ieškovė turi galimybes individualiai siūlyti būtent konkrečiam tiekėjui ar klientui komercines sąlygas ir turi išskirtines galimybes susitarti dėl bendradarbiavimo, tokiu būdu informacija padeda vykdyti veiklą ir gauti ekonominę naudą, ir tokio pobūdžio disponuojama informacija apie tiekėjus ar klientus kasacinio teismo praktikoje vertinama kaip komercinė paslaptis. Atsižvelgdamas į išdėstytas aplinkybes ir į tai, kad V. N. ėjo komercijos direktoriaus pareigas, kurioms yra taikomi aukštesni atsakomybės standartai, lojalumo ir interesų konflikto vengimo pareigos vykdymas, ir tuo labiau pačiam V. N. nurodant apie jo didelį indėlį įmonės tiekėjų (klientų) paieškos srityje, teismas vertino, kad šis atsakovas negalėjo nesuprasti, jog ieškovės tiekėjų (klientų) duomenys sudaro ieškovės komercinę paslaptį. Dėl to teismas atmetė atsakovų argumentus dėl duomenų apie ieškovės tiekėjus (klientus) nelaikymo ieškovės komercine paslaptimi.
8. Teismas sutiko su ieškovės teiginiais, jog atsakovas V. N. laikytinas konkuruojančiu ūkio subjektu (Konkurencijos įstatymo 3 straipsnio 22 dalis), nes jis nuo 2017 m. kovo 1 d. pradėjo savarankišką verslo veiklą pagal individualios veiklos pažymą, jam taikomos Konkurencijos įstatymo nuostatos dėl atsakomybės už nesąžiningos konkurencijos veiksmus.
9. Teismas pažymėjo, kad siūlydamas bendradarbiauti ieškovės tiekėjams ir klientams, su kuriais kaip su ieškovės tiekėjais (klientais) dirbo darbo santykių su ieškove metu, V. N. ir jo kontroliuojamos įmonės turėjo akivaizdų komercinį pranašumą. Kad atsakovės galėtų pradėti verslą, reikia nemažai laiko tiekėjų, klientų pasitikėjimui įgyti, sukaupti nemažai žinių, o imdamosi nesąžiningos konkurencijos veiksmų ir pasinaudodamos konfidencialia informacija bei perimdamos jau esančius ieškovės dalykinius santykius su kitais subjektais, atsakovės nesąžiningai ieškovės sąskaita palengvino ir pagreitino šį procesą. Teismo vertinimu, byloje pateikta pakankamai įrodymų, patvirtinančių, kad V. N., dar dirbdamas ieškovės bendrovėje, ėmėsi veiksmų, susijusių su nesąžininga konkurencija, – faktas, kad UAB „Unihanza“ V. N. kontroliavo per artimą giminaitį (brolių M. N.), yra tik dar vienas netiesioginis įrodymas, jog UAB „Unihanza“ nesąžiningai konkuravo su ieškove ir tokiu būdu buvo nuslepiamas kontroliuojantis asmuo bei galutinis naudos gavėjas; tikėtina, kad šios bendrovės kontrolę per savo brolių V. N. įgyvendino suprasdamas galimą atsakomybę už nesąžiningos konkurencijos veiksmus ir, aišku, tikėdamasis šios atsakomybės išvengti. Kiti byloje pateikti duomenys taip pat patvirtino atsakovų nesąžiningą konkurenciją ieškovės atžvilgiu – V. N. sąsajas su atsakove UAB „Unihanza“ dar nenutraukus darbinio santykių su ieškove, tiekėjų CEAC AG pripažintą perviliojimą (pranešimą klientams apie tęsiamą bendradarbiavimą su V. N.). Atsakovai šių rašytinių įrodymų nenuginčijo, ir negana to, pateikti duomenys patvirtina, jog atsakovas V. N., prieš nutraukdamas darbo santykius su ieškove, iš esmės viską buvo suplanavęs ir nusprendęs steigti savo verslą bei ėmėsi aktyvių veiksmų ieškovės tiekėjams (klientams) pervilioti, steigti konkuruojančias įmones.
10. Teismas nustatė, kad ieškovės sutartys su pagrindiniais tiekėjais ir klientais buvo galiojančios ir nepasibaigusios, su dauguma verslo partnerių sutartys buvo ilgalaikės arba kasmet buvo atnaujinamos, ir atmetė atsakovų teiginius dėl ieškovės negebėjimo laiku atnaujinti sutarčių su verslo partneriais, dėl to konstatavo, kad ieškovė verslo partnerius prarado dėl neteisėtų atsakovų veiksmų, pažeidžiančių Konkurencijos įstatymo 15 straipsnio 1 dalies nuostatas.
11. Iš Valstybinės mokesčių inspekcijos pateiktų PVM sąskaitų faktūrų registrų teismas nustatė, kad UAB „Unihanza“ dar 2017 m. vasario mėn. pradėjo pirkti prekes iš CEAC ir „Synthos“, ir šie pirkimai buvo nuolatiniai, nuo pat 2017 m. pradžios ši atsakovė ėmė pardavinėti prekes ieškovės klientams – UAB „TOPCOLOR“, „Eskaro AS“, „Kondor OOO“ ir kt. Šias aplinkybes patvirtina ir UAB „Unihanza“ bei CEAC interneto svetainių turinys.
12. Būtent po V. N. ir M. Š. prašymų atleisti iš darbo ieškovė pradėjo gauti savo tiekėjų pranešimus apie bendradarbiavimo nutraukimą ir informaciją, kad toliau bus dirbama su V. N. arba su UAB „Unihanza“ ir jai atstovaujančiu asmeniu M. Š.
13. Atsakovai nepasinaudojo savo teise įrodyti savo sąnaudą, neįvykdė teismo pasiūlymo (reikalavimo) pateikti atitinkamus duomenis, todėl teismas padarė išvadą, kad ieškovė įrodė, jog su ja konkuruojanti bendrovė savo neteisėtais veiksmais gavo naudos.
14. Iš ieškovės pateiktų PVM sąskaitų faktūrų registrų suvestinės teismas nustatė, kad ką tik įsteigtos bendrovės generavo dideles pinigines sumas, ir akivaizdu, jog įprastai naujai įsteigtas verslas iš pradžių dažniausiai veikia nuostolingai, nes dar nėra sukūręs savo klientų bazės. Dėl nesąžiningos konkurencijos nagrinėjamu atveju buvo priešingai – jau pirmaisiais veiklos mėnesiais buvo išrašomos sąskaitos buvusiems ieškovės tiekėjams (klientams). Tokiu būdu atsakovės, nesąžiningai konkuruodamos su ieškove, pasinaudodamos joms V. N. perduota informacija apie ieškovės tiekėjus (klientus) (jų kontaktinius duomenis, kainas ir kita informacija), sudarančia ieškovės komercinę paslaptį, perviliojo ieškovės tiekėjus (klientus), taip perimdamos pastarosios turėtą rinkos dalį. Išvardyti įrodymai pagrindžia, kad atsakovas V. N., siekdamas turitinės naudos ir savo įsteigto verslo sėkmės, teisėtai gavęs duomenis apie ieškovės komercinę paslaptį esančius jos tiekėjų

(klientų) duomenis, neteisėtai, nepačius vieneriems metams nuo darbo santykių su ieškove pasibaigimo, perdavė savo kontroliuojamoms bendrovėms ieškovės komercinė paslaptimi esančius duomenis, o šios bendrovės šią komercinę paslaptį neteisėtai, be ieškovės sutikimo įgijo ir naudojo, turėdamos tikslą konkuruoti siekiant sau naudos.

15. Teismas atmetė ieškinio reikalavimą dėl 848 382 Eur žalos atlyginimo priteisimo. Ieškove teigė, kad tai yra komercinės paslapties sukūrimo išlaidos, kurias sudaro darbo užmokesčio V. N. ir M. Š. lėšos, automobilių, kelionių, reprezentacinės, biuro ir ryšių išlaidos, padaugintos iš koeficiento – V. N. ir M. Š. darbo laiko, praleisto dirbant su nurodytais tiekėjais (CEAC, „Transmare Chemie“, „Synthos“), dalies, įeinančios į visą šių darbuotojų darbo laiką. Teismo vertinimu, siekdamą užmegzti kontaktus su tiekėjais (klientais) ir siųsdama darbuotojus į komandiruotes, taip patirdama nurodytas išlaidas, ieškove nepagrįstai jas prilygina patirtai tiesioginei žalai. Verslo praktikoje tokios išlaidos yra įprasta investicija į darbuotoją, kuri atsiperka jo veikloje, tokiu būdu lėmama ieškovės pelnų, o ne nuostolių.
16. Ieškove vertina, kad ji patyrė bent 583 536 Eur dydžio žalą negautų pajamų forma. Teismas nurodė, kad Konkurencijos įstatymo 15 straipsnio 4 dalyje nustatytas draudimas galioja vienerius metus nuo asmens, kuriam komercinė paslaptis tapo žinoma dėl jo darbo su atitinkamu ūkio subjektu, darbo santykių pabaigos, todėl, sprendžiant dėl atsakovių pareigos atlyginti netiesioginius nuostolius, jie apskaičiuotini 2017 m. laikotarpiu. Teismas negautų pajamų dydį apskaičiavo pagal ieškovės pateiktų duomenų apie turėtą pelną 2015 ir 2016 m. vidurkį, atėmęs 7661,27 Eur 2017 m. turėto pelno, taip gavo 182 660,23 Eur. Atsakovai nepateikė jokių atsikirtimų dėl nuostolių pagrįstumo, neginčijo ieškovės nurodytos žalos apskaičiavimo metodikos, nenurodė, kokie duomenys turėtų būti vertinami apskaičiuojant žalą, taip pat kokią įtaką žalos dydžiui turi ieškovės finansiniai ištekliai, kintamosios sąnaudos, kaip turėtų būti vertinami įmonės balansai, pelno ir nuostolių ataskaitos ir pan.
17. Teismo vertinimu, atsakovo V. N., kaip ieškovės akcininko, nesutarimai su kitu įmonės akcininku A. T. nepaneigia jo atsakomybės dėl nesąžiningo konkuravimo nutraukus darbo sutartį. Taip pat teismas pažymėjo, kad šio atsakovo pareiga neatskleisti ir nenaudoti jam žinomos ieškovės konfidencialios informacijos apie ieškovės tiekėjus (klientus) kyla iš įstatymo reikalavimų (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 1.116 straipsnis). Dėl to, net ir nustatius aplinkybes, kad tiekėjai (klientai) išreikšė sutikimą toliau bendradarbiauti su atsakovu V. N., tai negali būti laikoma nesąžiningos konkurencijos veiksmu šalinančiu veiksmu.
18. Lietuvos apeliacinis teismas, išnagrinėjęs bylą pagal ieškovės ir atsakovų apeliacinius skundus, 2022 m. lapkričio 10 d. nutartimi pirmosios instancijos teismo sprendimą paliko nepakeistą.
19. Apeliacinės instancijos teismas atmetė kaip nepagrįstus atsakovų apeliacinio skundo argumentus, kad ieškove neįrodė, jog atsakovas V. N. atskleidė ir perdavė naudotis savo vadovaujamos įmonės atsakovėms UAB „Unihanza“ ir UAB „Golden Consulting Group“ informaciją, kuri sudaro ieškovės komercinę paslaptį. Šiuo konkrečiu atveju, turint informaciją apie ieškovės tiekėjus ir klientus, jiems suteiktas nuolaidas, kainodarą, šia informacija potencialiai galima pasinaudoti, t. y. ji yra komerciškai vertinga ir gali būti laikoma komercinė paslaptimi. Teisėjų kolegija nusprendė, kad atsakovas V. N. žinojo ir (ar) turėjo žinoti, kas sudaro ieškovės komercinę paslaptį, suprato ir turėjo suprasti, jog ši informacija yra saugoma, jog jos negalima perduoti tretiesiems asmenims.
20. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad tokio pobūdžio bylose nereikalinga nustatyti kokių nors aktyvių atsakovų veiksmų, kurie reikštų klientų viliojimą. Atsakovai dėl savo turimos komerciškai reikšmingos informacijos (komercinės ieškovės paslapties) gali klientams pasiūlyti geresnes sąlygas ir tokiu būdu paskatinti juos pirkti ne iš ieškovės, o iš atsakovių UAB „Unihanza“ ir UAB „Golden Consulting Group“. Taigi, atsakovės turėjo konkurencinį pranašumą prieš ieškovę būtent dėl atsakovo V. N. atliktų neteisėtų veiksmų.
21. Teisėjų kolegija padarė išvadą, kad būtent atsakovas V. N. turėjo ir perdavė, o atsakovės UAB „Unihanza“ ir UAB „Golden Consulting Group“ pasinaudojo ieškovės konfidencialia informacija apie ieškovės klientus ir tiekėjus, t. y. kokios paslaugos jiems buvo teikiamos, kokie kainininkai jiems galiojo ir pan. Teisėjų kolegija nusprendė, kad atsakovai sugebėjo pasinaudoti turima ieškovės komercinė paslaptimi, kad galėtų pasiūlyti konkurencingas prekes (paslaugas) klientams, tiekėjams pasiūlyti kainas ir gauti pelno. Nustačius atsakovų neteisėtus veiksmus, lėmusius žalą atsiradimą, jų kaltę preziumuojama (CK 6.248 straipsnio 1 dalis). Atsakovai šios prezumpcijos nepaneigė.
22. Apeliacinės instancijos teismas pažymėjo, kad, sprendžiant dėl klientų ir tiekėjų viliojimo, reikšmingi yra tik nuolatiniai klientai ir tiekėjai. Teisėjų kolegija nusprendė, kad ieškovės klientai ir tiekėjai buvo nuolatiniai, nes klientai daugiau ar mažiau nuolat pirkė iš ieškovės, o ieškove iš tiekėjų nuolat pirkdavo prekes, taigi, pirmosios instancijos teismas pagrįstai nusprendė, jog dalis ieškovės klientų ir tiekėjų buvo pervilioti.
23. Teisėjų kolegija taip pat sutiko su pirmosios instancijos teismo vertinimu, kad ieškovės buvusio darbuotojo M. Š. darbo santykių nutraukimas ir įsadarbinimas UAB „Unihanza“ sudaro atskirą Konkurencijos įstatymo 15 straipsnio 1 dalies 4 punkto pažeidimą.
24. Teisėjų kolegija pritarė pirmosios instancijos teismo išvadai, kad ieškove nepateikė įrodymų, nors ir netiesioginių, pagrindžiančių, jog atsakovas V. N. ir M. Š., ieškovės siuntimu nuvykę į komandiruotes užsienio šalyse, bendradarbiaudami dėl tolesnio ieškovės ir tiekėjų bendradarbiavimo, veikė ne ieškovės interesais. Dėl to teisėjų kolegija nusprendė, kad pirmosios instancijos teismas prašomus priteisti tiesioginius nuostolius pagrįstai vertino kaip įprastą investiciją į darbuotoją, kuri atsiperka jo veikloje, lemia ieškovės pelną, o ne kaip išlaidas komercinei paslaptčiai (gaminiiui, technologijai) sukurti, tobulinti bei naudoti. Todėl minėtų tiesioginių išlaidų atlyginimas iš atsakovių nepriteistas pagrįstai.
25. Teisėjų kolegija padarė išvadą, kad ieškove nepateikė objektyvių įrodymų, kurie patvirtintų jos apeliaciniame skunde nurodytus argumentus dėl netiesioginių nuostolių neteisingo apskaičiavimo. V. N. ir ieškovės darbo santykiai nutrūko 2016 m. gruodžio 26 d. Pagal ieškovės pateiktus duomenis, ieškove iš tiekėjo „Transmare Chemie“ produkcijos pardavimų 2016 m. negavo pelno, nors 2016 m. atsakovas V. N. dar nebuvo atlikęs neteisėtų veiksmų (neatskleidęs komercinės paslapties atsakovėms), taip pat ieškove iš tiekėjo CEAC produkcijos pardavimų 2016 m., lyginant su 2015 m. laikotarpiu, uždirbo 21 657 Eur mažesnę pelną. Nors ieškove įrodinėja, kad jei atsakovai nebūtų atlikę neteisėtų veiksmų, jos grynasis pelnas kiekvienais metais būtų didėjęs, tačiau tai patvirtinančių objektyvių duomenų teismui nepateikė. Teisėjų kolegija taip pat atkreipė dėmesį, kad šiuo atveju negalima daryti išvados, jog ieškovės pajamos sumažėjo išimtinai tik dėl atsakovų neteisėtų veiksmų, tačiau sutiktina, kad jeigu atsakovai nebūtų atlikę neteisėtų veiksmų, ieškove būtų gavusi didesnę grynąją pelną. Apeliacinės instancijos teismas pritarė pirmosios instancijos teismo atliktam negautų pajamų apskaičiavimui.

III. Kasacinių skundų ir atsiliepimų į juos teisiniai argumentai

26. Ieškove kasaciniu skundu prašo panaikinti Vilniaus apygardos teismo 2022 m. kovo 14 d. sprendimo ir Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. lapkričio 10 d. nutarties dalis, kuriomis teismai atmetė ieškinio dalį dėl 1 249 257,77 Eur žalos atlyginimo; dėl šios dalies priimti naują sprendimą – priteisti solidariai iš atsakovo 669 347,50 Eur žalos atlyginimo, 5 proc. procesines palūkanas; persikirstyti šalių bylinėjimosi išlaidas, patirtas Vilniaus apygardos teisme ir Lietuvos apeliaciniame teisme; priteisti bylinėjimosi išlaidų, patirtų Lietuvos Aukščiausajame Teisme, atlyginimą. Kasacinis skundas yra grindžiamas šiais argumentais:
 - 26.1. Kasacinio teismo praktikoje nurodyta, kad žala nesąžiningos konkurencijos bylose, be kita ko, yra tiesioginiai nuostoliai, atsiradę dėl komercinės paslapties paviešinimo, kurie pasireiškia kaip paslapčiai sukurti, tobulinti, naudoti turėtos išlaidos (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. vasario 5 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-7-6-706/2016). Nuostoliais, susijusiais su komercinės paslapties sukūrimu ir

tobulinimu, kasacinio teismo praktikoje laikomos, be kita ko, išlaidos darbuotojų darbo užmokesčiui (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. spalio 25 d. nutartį civilinėje byloje Nr. e3K-7-238-378/2018). Šioje byloje teismai nepagrįstai, nukrypdami nuo nurodytos kasacinio teismo praktikos, nusprendė, kad darbo užmokeskis (jo dalis, susijusi su atsakovo pasisavintu komercinių paslapčių sukūrimu), ieškovės išmokėtas darbuotojams, ieškovės vardu ir naudai kūrusiems, tobulinusiems, naudojusiems komercinės paslapties, neva yra vertintinas kaip įprasta investicija į darbuotoją, kuri atsiperka jo veikloje, lemia ieškovės pelną, o ne kaip išlaidos komercinei paslapčiai (gaminui, technologijai) sukurti, tobulinti bei naudoti. Ieškovė reikalauja tik tų išlaidų (tik darbo užmokesčio), kurios buvo patirtos surandant, užmezgant santykius su tiekėjais, juos plėtojant, sudarant sutartis ir jas vykdant, kiek tai susiję su trimis nuviliotais tiekėjais – CEAC, „Transmare Chemie“ ir „Synthos“; atlyginimo. Aplinkybės apie tai, kokia darbo užmokesčio dalis buvo skirta darbui su trimis nuviliotais tiekėjais ir atitinkamai komercinės paslapties sukūrimui, ieškovė įrodinėjo pateikdama objektyvius duomenis, kiek savo laiko kiekvienas iš darbuotojų skyrė nurodytiems trimis tiekėjams ir atitinkamiems klientams. Pabrėžtina, kad ieškovė nereikalauja komandiruočių ar kitų išlaidų atlyginimo. Reikalavimas yra tik dėl išmokėto darbo užmokesčio dalies. Teismai nepasisakė dėl ieškovės pateiktų įrodymų neįprimtumo ar jų vertinimo, nustatė ieškovei per aukštą įrodinėjimo standartą. Ieškovė šioje byloje yra pateikusi visus reikalingus įrodymus, o atsakovai – ne. Todėl teismai netinkamai vertino byloje esančius įrodymus ir priėmė nepagrįstus procesinius sprendimus.

26.2. Nėra jokio teisinio pagrindo ieškovės negautas pajamas priteisti tik už vienerius metus. Kasacinio teismo praktikoje nurodyta, kad Konkurencijos įstatymo 16 straipsnio 4 dalies nuostata, kurioje įtvirtintas įpareigojimas asmenims neatskleisti įmonės komercinės paslapties ir jos nenaudoti nepažeidžiant vienerius metams nuo darbo ar kitokių sutartinių santykių pasibaigimo, jeigu įstatymuose ar sutartyje nenustatyta kitaip, savaime nereikia, jog laikotarpis, už kurį gali būti priteistas žalos atlyginimas, nustatytas civilinės atsakomybės sąlygos, yra ribojamas vieneriais metais (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. spalio 27 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-447/2014). Nukrypdami nuo šio kasacinio teismo išaiškinimo, teismai nepagrįstai netiesioginių nuostolių sumą sumažino iki vienerių metų laikotarpio, argumentuodami tuo, kad Konkurencijos įstatymo 15 straipsnio 4 dalyje nustatytas draudimas galioja vienerius metus. Net ir vienas atliktas neteisėtas veiksmas gali sukelti tęstinę žalą, kuri tęsiasi ne vienerius metus, ypač kai neteisėti veiksmai lemia netiesioginius nuostolius (negautas pajamas). Sprendžiant nesąžiningos konkurencijos bylas svarbiausia yra nustatyti momentą, kada nesąžiningas konkurentas pradėjo naudoti buvusio darbuotojo žinomą komercinę paslaptį – iki sueinant ar jau suejęs vienerių metų terminui nuo darbo santykių pabaigos. Jei Konkurencijos įstatymo 15 straipsnio 4 dalyje įtvirtinto draudimo buvęs darbuotojas nesilaiko ir komercinę paslaptį sudarančią informaciją panaudoja nesulaukęs vienerių metų termino pabaigos, ūkio subjektas praranda verslą, kuris būtų teikęs pelno dar ilgus metus, todėl tokio pažeidimo padaryta žala (atitinkanti pelną, kurį būtų gavęs komercinės paslapties savininkas) tęsiasi ne vienerius metus. Šioje byloje teismai nustatė, kad visi trys atsakovai neteisėtai naudoti informaciją, sudarančią ieškovės komercinę paslaptį, pradėjo ne tik nesulaukę vienerių metų nuo atsakovo V. N. darbo santykių su ieškove pabaigos, tačiau šiems darbo santykiams dar net nepasibaigus. Teismų išvada, neva negautos pajamos šiuo atveju atlyginamos tik už vienerius metus, yra nepagrįsta, be kita ko, prieštarauja sąžiningumo, teisingumo ir protingumo principams, taip pat CK 6.251 straipsnio 1 daliai, kadangi tokiu atveju nėra atlyginami visi ieškovės patirti nuostoliai. Konkurencijos įstatymo 15 straipsnio 4 dalyje įtvirtintas, viena vertus, draudimas buvusiam darbuotojui naudoti darbdavio komercinę paslaptį sudarančią informaciją vienerius metus po darbo santykių pasibaigimo, kita vertus, leidimas tokią informaciją naudoti pasibaigus vienerių metų terminui šiuo atveju taikomas tik atsakovui V. N., buvusiam ieškovės darbuotojui, ir neturi jokios įtakos vertinant kitų atsakovių veiksmų teisėtumą. Ieškovei žala padaryta ne tik komercinės paslapties panaudojimu (atsakovo V. N. veiksmai, draudžiami Konkurencijos įstatymo 15 straipsnio 4 dalies) ir neteisėtu komercinės paslapties gavimu (kitų atsakovių veiksmai, draudžiami Konkurencijos įstatymo 15 straipsnio 1 dalies 3 punkto), bet taip pat ir darbuotojų perviliojimu (Konkrencijos įstatymo 15 straipsnio 1 dalies 4 punktas) bei neteisingos informacijos apie ieškovę sklaidimu (Konkrencijos įstatymo 15 straipsnio 1 dalies 6 punktas).

26.3. Teismai ieškovės negautų pajamų dydį už vienerius metus skaičiavo išvesdami 2015 m. ir 2016 m. vidurkį. Tačiau dėl atsakovių neteisėtų veiksmų 2016 m. ieškovės pasiekti bendrovės „Transmare Chemie“ produkcijos pardavimai nukrito iki 0 Eur, taigi, šio dėmens įtraukimas į negautų pajamų apskaičiavimo formulę nesąžiningai itin sumažino negautų pajamų sumą. Toks ydingas negautų pajamų vidurkio išvedimas pažeidžia ieškovės teises net ir tuo atveju, jei egzistuotų teisinis pagrindas negautas pajamas skaičiuoti tik už vienerius metus.

27. Atsakovai atsiliepimu į ieškovės kasacinį skundą prašo jį atmesti. Atsiliepimas grindžiamas šiais argumentais:

27.1. Kasacinio teismo civilinėje byloje Nr. e3K-7-238-378/2018 teisė į tiesioginių nuostolių, kuriuos sudaro darbo užmokesčio sąnaudos, atlyginimą pripažinta ieškovei tuo atveju, kai ieškovo komercinę paslaptį sudaro gamybos technologija ir (arba) produktų sudėties formulės. Kitaip tariant, darbo užmokesčio išlaidos pripažintinos komercinės paslapties sukūrimo išlaidomis (taigi, ir potencialiais tiesioginiais nuostoliais), kai jos sukuria konkretų intelektinės nuosavybės objektą (turtą). Tačiau nagrinėjamos civilinės bylos *ratio decidendi* (argumentas, kuriuo grindžiamas sprendimas) reikšmingai skiriasi – ieškovė nėra atskleidusi (įrodžiusi) komercinę paslaptį įvardijamos informacijos turinio, ji komercinę paslaptį laiko ne gamybos technologiją ir produktų sudėties formules, o santykius (ryšius) su kontrahentais. Komercinė paslaptimi gali būti pripažįstama įstatymo keliamus reikalavimus atitinkanti konkreči informacija (CK 1.116 straipsnio 1 dalis), o ne santykiai ar ryšiai. Dėl to kasacinio teismo išaiškinimai civilinėje byloje Nr. e3K-7-238-378/2018 nelaikytini aktualiais šioje civilinėje byloje. Vadinas, išlaidų komercinei paslapčiai sukurti bei tobulinti faktas šioje civilinėje byloje negalėjo būti preziumuojamas, o ieškovė privalėjo jį įrodyti bei pagrįsti išlaidų ryšį su komercinės paslapties (informacijos) sukūrimu (tobulinimu). Šios procesinės pareigos ieškovė neįvykdė. Atsakovo V. N. ir M. Š. darbo funkcijos ieškovės įmonėje buvo itin plačios ir apėmė ne vien tik „perviliotus“ tiekėjus, bet dar ir daug kitų ieškovės tiekėjų bei klientų. Kadangi atsakovo V. N. ir M. Š. darbas su trimis ginčo tiekėjais sudarė tik nedidelę dalį darbo funkcijos dirbant su visais ieškovės tiekėjais ir klientais, akivaizdu, jog ieškovės pozicija, jog V. N. ir M. Š. net apie 50–60 proc. savo darbo laiko 2006–2016 m. laikotarpiu skyrė komercinei paslapčiai šių trijų tiekėjų atžvilgiu kurti, prieštarauja elementariems logikos dėsniams ir yra nepagrįsta. Ieškovė nėra pateikusi į bylą absoliučiai jokių įrodymų, galinčių pagrįsti jos pateiktus duomenis apie V. N. ir M. Š. darbo laiko dalį, skirtą trimis ginčo tiekėjams. Ieškovė privalo įrodyti tai, kuoj pati (tariamai) disponuoja: savo komercinę paslaptį sudarančią informaciją, jos sukūrimo procesą (kas, kada ir kaip ją sukūrė), susijusias sąnaudas bei komercinės paslapties įtraukimą į apskaitą. Visi šie duomenys (be išimčių) yra pačios ieškovės žinioje, nes tai yra pačios ieškovės veiklos ir (arba) apskaitos duomenys, ieškovės galimybės įrodinėti šias teisiškai reikšmingas aplinkybes nebuvo nei suvaržytos, nei apsunkintos. Ieškovės reikalavimui atmesti nebūtina reikalauti, kad atsakovai ieškovės poziciją paneigtų. Pati ieškovės pozicija dėl dalies darbo užmokesčio sąnaudų už 2006–2016 m. laikotarpį priteisimo iš atsakovių yra iš esmės nepagrįsta bei neteisėta, nes patirdama šias sąnaudas ieškovė sulaukė finansinės grąžos – kasmet gavo pajamų bei pelno iš šių tiekėjų produkcijos (per)pardavimo. Atsakovių neteisėti veiksmai (net jeigu tokie ir būtų konstatuoti) niekaip nelėmė ir negalėjo lemti ieškovės konkurencinio pranašumo jau praėjusiu, 2006–2016 m., laikotarpiu, taip pat negalėjo lemti jo rezultatų. Dėl šios priežasties ieškovės reikalavimas dėl tiesioginių nuostolių atlyginimo priteisimo negali būti tenkinamas, jo tenkinimas reikštų ieškovės nepagrįstą praturtėjimą atsakovių sąskaita. Be to, Lietuvos Respublikos darbo kodekso 150 straipsnis neįtvirtina galimybės atlikti išskaitų tokiais kaip nagrinėjamas atvejais.

27.2. Kaip nurodo pati ieškovė kasaciniame skunde, komercinė paslaptis pradeda netekti savo vertės po vienerių metų. Ieškovė byloje nepagrindė negautų pajamų priteisimo sąlygų (kriterijų). Nors ieškiniu ieškovė „Transmare Chemie“ įvardijo kaip savo tiekėją, teismui nebuvo pateikti ieškovės ir šio tiekėjo sutartis. Tuo tarpu ieškovės ir CEAC bei ieškovės ir bendrovės „Synthos“ sudarytos sutartys neįtvirtintos jokios išimtinės ieškovės teisės į šio tiekėjo produkciją, nenustatytas joks fiksuotas produkcijos kiekis, taigi, ieškovė nebuvo išimtinė tiekėjų „Transmare Chemie“ bei „Synthos“ produkcijos platintoja, nė vienas iš visų trijų tiekėjų (CEAC, Transmare Chemie“ bei „Synthos“) nesuteikė ieškovei jokių garantijų, kad ji turės galimybę įsigyti tam tikrą prekių kiekį atitinkamam laikotarpiui, o šių tiekėjų ir ieškovės sudarytos sutartys apskritai baigėsi laikotarpiu, už kurį ieškovė skaičiuoja negautas pajamas. Ieškovės pagrindiniais įvardijami

klientai neturėjo jokio fiksuoto įsipareigojimo išpirkti iš ieškovės vienoki ar kitoki prekių kiekį per ginčo laikotarpį. Taigi byloje neįrodytas nei ieškovės pagrįstas teisėtas lūkestis ir toliau (2016–2018 m. laikotarpiu) prekes įsigyti iš minėtų tiekėjų, nei jas (per)parduoti ieškinyje nurodomiems klientams. Būdamas atidi bei rūpestinga ieškovė turėjo imtis priemonių atitinkamiems veiklos rezultatams užsitikrinti – sudaryti sandorius su fiksuotais tiekėjais (klientų) įsipareigojimais, tačiau tokių veiksmų neatliko. Reikalavimas priteisti negautas pajamas yra nepagrįstas ir, manytina, neatitinka kasacinio teismo praktikos – ieškovė reikalauja bendrojo, o ne grynojo pelno. Šioje civilinėje byloje ieškovė kelia tiekėjų, o ne klientų praradimo („perviliojimo“) klausimą – civilinė atsakomybė atsakovams buvo taikoma (ir ieškovė savo kasaciniu skundu to reikalauja platesne apimtimi) būtent už ieškovės tiekėjų pervilijimą, o žala apskaičiuojama kaip ieškovės neva prarastų tiekėjų produkcijos (per)pardavimo pajamų sumažėjimas. Toks tiekėjų ir klientų sugretinimas bei vienos verslo partnerio sąvokos vartojimas taikant Konkurencijos įstatymo 15 straipsnio 1 dalies 3 punktą yra ydingas. Atsakovų įsitikinimu, tiekėjai iš principo nėra suinteresuoti išimtiniais santykiais, o siekia parduoti savo prekes kuo didesniai pirkėjų skaičiui. Tai reiškia, jog, kaip nagrinėjamoje byloje, nenustačius išimtinių santykių (pvz., išimtinio platinimo), tiekėjo „perviliojimas“ *per se* (savaine) yra mažai tikėtinas, todėl teismas turėtų nustatyti tiekėjo nepagrįstą atsakymą tiekti ieškovei arba atsakovų neteisėtų veiksmų nulemtą tiekimo sąlygų ieškovei pakeitimą. Žinios apie kliento poreikį įsigyti prekes gali būti komercinė paslaptis, tačiau žinios apie tiekėjo poreikį prekes parduoti tokia paslaptimi neturėtų būti laikomos, nes *per se* nėra komerciškai vertingos. Įprastai tiekėjo perviliojimas pats savaime žalos ūkio subjektui nesukelia, kadangi vien galimybė įsigyti prekes nereikia pelningos to ūkio subjekto veiklos. Įprastai prekės rinkoje yra (gali būti) pakeičiamos, todėl taip pat turėtų būti nustatoma, ar siekdamas įvykdyti sutartis su klientais ūkio subjektas (ieškovė) galėjo sudaryti pakeičiantįjį sandorį; jeigu taip – kokie būtų buvę ieškovės veiklos rezultatai.

28. Atsakovai kasaciniu skundu prašo panaikinti Vilniaus apygardos teismo 2022 m. kovo 14 d. sprendimo ir Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. lapkričio 10 d. nutarties dalis, kurionis ieškinyje buvo tenkintas iš dalies; dėl šios dalies priimti naują sprendimą – ieškinių atmesti arba perduoti bylą iš naujo nagrinėti apeliacinės instancijos teismui; priteisti bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Kasacinis skundas yra grindžiamas šiais argumentais:

28.1. Bylą nagrinėję teismai, komercinės paslapties požymių egzistavimą nustatydami vien tik pagal atsakovo V. N. pareigybės kriterijų, darydami prielaidą, kad V. N. negalėjo nesuprasti, jog ieškovės informacija dėl savo specifiškumo prilyginama komercinei paslapčiai arba ją sudaro, netinkamai taikė ir pažeidė ginčui aktualios redakcijos CK 1.116 straipsnio 1 dalies reikalavimus ir nukrypo nuo kasacinio teismo formuojamos praktikos, nevykdė pareigos dėl visapusiško bylos aplinkybių ištyrimo principo įgyvendinimo. Kasacinio teismo praktikoje nėra paaiškinta ir pasisakyta dėl informacijos slaptumo, kaip savarankiško požymio, reikšmės ir turinio nustatymo. Teismai pirmiausia privilejo nustatyti aplinkybę, kuri yra fakto klausimas, ar ieškovės nurodomi duomenys apie tris tiekėjus sudarė komercinę paslaptį. Bylą išnaginėję teismai šių aplinkybių netyrė, apsiribodami prielaida, kad visi ieškovės duomenys apie tiekėjus ir klientus sudarė komercinę paslaptį. Ieškovė neįrodinėjo aplinkybių dėl konkrečios informacijos apie paminėtus tiekėjus egzistavimo ir šios informacijos požymių atitikties komercinei paslapčiai dėl jos slaptumo, tikros ar potencialios vertės bei protingų pastangų šiai informacijai išsaugoti, nors, remiantis kasacinio teismo praktika, ieškovė šių sąlygų egzistavimą privilejo įrodyti. Taip pat ieškovė nepateikė galiojančių sutarčių, sudarytų su ieškinyje įvardytais tiekėjais, kurių nuviliojimu buvo kaltinami atsakovai. Visi liudytojai teismui patvirtino aplinkybę, kad darbuotojai nebūdavo supažindami su konfidencialia bendrovės informacija ir įpareigojimu ją saugoti. Teismų išvados padarytos vadovaujantis vien tik ieškovės deklaratyvaus pobūdžio paaiškinimais apie duomenų apie tiekėjus ir klientus reikšmę, vertę ir svarbą, tačiau šių paaiškinimų pagrįstumo dėl jų slaptumo, vertės ir pastangų šią informaciją saugoti nepatvirtinta byloje esantys rašytiniai įrodymai ir kiti faktiniai duomenys. Teismai neatsižvelgė ir nevertino aplinkybės, kad atsakovas V. N. savo pareigoms ieškovės bendrovėje vykdyti naudojo jau prieš tai įgytą ir turimą informaciją bei žinias apie chemijos produktų prekybos rinkoje veikiančius tiekėjus ir klientus, savarankiškai įgytą vadybinę praktiką dėl darbo su klientais ir tiekėjais, derybų su jais metodus, visa tai dėl ilgametės praktikos vadybos srityje jau buvo tapę V. N. asmeninių žinių dalimi. Taip teismai pažeidė ir Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir CPK) 185 straipsnyje įtvirtintas įrodymų vertinimo taisykles dėl visapusiško ir objektyvaus bylos aplinkybių ištyrimo nustatant bylai reikšmingas visas aplinkybes, turinčias reikšmės pagrįstam ir teisėto sprendimo ir nutarties priėmimui.

28.2. Bylą nagrinėję teismai sprendime ir nutartyje netinkamai taikė ir pažeidė CK 1.116 straipsnio 3 dalies ir Konkurencijos įstatymo 15 straipsnio 1 dalies 3 ir 4 punktų reikalavimus, sprenddami dėl ieškovės duomenų apie klientus ir tiekėjus neteisėto įgijimo ir panaudojimo. Teismams nepasisakius dėl akcininkų ginčo reikšmės, V. N. apsisprendžiant nutraukti darbo sutartį su ieškove, padarytos nepagrįstos išvados, jog V. N. darbo sutarties nutraukimą siejo su siekiu nesąžiningai konkuruoti su ieškove. Nuo 2006 metų prasidėjo ir iki šiol tęsiasi bendrovės akcininkų nesutarimai dėl bendrovės valdymo, trukdymo akcininkui V. N. įgyvendinti akcininko turtines ir neturtines teises valdant bendrovę, dėl dividendų mokėjimo, informacijos slėpimo apie bendrovės lėšų panaudojimą ir kt.

28.3. Bylą nagrinėję teismai sprendime ir nutartyje netinkamai taikė, todėl pažeidė Konkurencijos įstatymo 15 straipsnio 1 dalies 4 punkto reikalavimus, sprenddami dėl ieškovės tiekėjų ir darbuotojų perviliojimo ir atitinkamai dėl nesąžiningos konkurencijos veiksmų atlikimo. Teismų praktikoje pripažįstama, jog vien tik konkuruojančio subjekto įsteigimas *per se* nėra neteisėta veikla, o tik faktas, jog darbuotojas nutraukė darbo santykius vienoje įmonėje ir įsidarbino konkuruojančioje, nėra pagrindas daryti išvadą dėl nesąžiningos konkurencijos. Kasacinio teismo praktikoje pasisakyta, kad ieškovo klientų perėjimas pas atsakovą, kai atsakovą įsteigė (jame įsidarbino) buvę ieškovo darbuotojai, laikytina pakankamu įrodymu, jog atsakovas pasinaudojo ieškovo komercinę paslaptį sudarančia informacija, kartu ir perviliojo klientus. Kasacinio teismo praktikoje klientų ir darbuotojų perviliojimo, kaip nesąžiningos konkurencijos veiksmų, pasekmė visais atvejais yra siejama su komercinės paslapties pasinaudojimu, tačiau jos požymiai, kaip minėta prieš tai, nagrinėjamos bylos atveju nebuvo nustatyti. Nors teismo sprendime nurodoma, kad tiekėjo CEAC pasitraukimas buvo nulemtas atsakovų neteisėtų veiksmų, tačiau jokie rašytiniai įrodymai ir kiti byloje esantys faktiniai duomenys šios aplinkybės nepatvirtina, tai reiškia priešingą išvadą, jog ieškovės įvardijamas vienas pagrindinių tiekėjų pats priėmė verslo sprendimą daugiau nebetęsti verslo santykių su ieškove. Ši aplinkybė nepaneigta. Todėl atsakovui V. N. negali būti perkelta civilinė atsakomybė už paties tiekėjo priimtą sprendimą nebetęsti verslo santykių su ieškove. Apeliacinės instancijos teismo padarytos išvados dėl M. Š. perviliojimo yra nepagrįstos, kadangi prieštarauja kitiems byloje esantiems duomenims. Byloje nėra jokių įrodymų, jog V. N. būtų ėmęsis kokių nors kryptingų veiksmų šiam darbuotojui pervilioti. Liudytojai T. Ž., D. N. ir kt. patvirtino M. Š. nurodytas aplinkybes dėl blogos darbinės atmosferos ieškovės bendrovėje.

28.4. Bylą nagrinėję teismai pažeidė CPK 185 straipsnyje įtvirtintas įrodymų vertinimo taisykles dėl visapusiško ir objektyvaus bylos aplinkybių ištyrimo ir joje surinktų įrodymų visumos vertinimo svarbos, dėl to buvo nepakankamai atskleista bylos esmė. Nors sprendime ir nutartyje, vertindami netiesioginius įrodymus, teismai citavo kasacinio teismo praktiką dėl įrodinėjimo standartų nagrinėjamo pobūdžio bylose, tačiau nepagrįstai jų netaikė ir jais vadovaudamiesi nevertino byloje esančių duomenų pagrindu susiklosčiusių faktinių aplinkybių visumos, pvz., dėl atsakovo V. N. darbo įgūdžių ir patirties reikšmės iki pradedant darbą ieškovo bendrovėje, dėl darbo sutarties nutraukimo priežasčių, komercinės paslapties požymių egzistavimo vertinant ieškovės informaciją apie tiekėjus, tiekėjų apsisprendimo netęsti verslo santykių su ieškove priežasčių. Teisiškai reikšmingus faktus teismai interpretavo nukrypdamai nuo kasacinio teismo suformuluotų išaiškinimų, kaip atsvarą bylos duomenų visumai ir netiesioginių įrodymų vertinimui suteikdami prioritetą pačios ieškovės paaiškinimams.

29. Ieškovė atsiliepimu į atsakovų kasacinį skundą prašo jį atmesti. Atsiliepimas grindžiamas šiais argumentais:

29.1. Aplinkybę, kad ieškovės sukaupta visapusiška informacija apie tiekėjus ir klientus sudaro ieškovės komercinę paslaptį, teismai konstatavo įvertinę ir nustatę visų komercinės paslapties požymių, nurodytų CK 1.116 straipsnio 1 dalyje, egzistavimą ir, priešingai nei teigiama kasaciniame skunde, komercinės paslapties egzistavimo nepreziumavo. Atsakovai nepagrįstai susiaurina teisinę komercinės paslapties sąvoką bei šios bylos komercinės paslapties turinį ir ignoruoja kasacinio teismo išaiškinimus šiuo klausimu. Mažiausiai ieškovės komercinę paslaptį sudarė sutarčių su atsakovų nuviliotais tiekėjais ir klientais sąlygos. Priešingai nei teigia atsakovai, byloje apklausti

liudytojais, kurie darbo ar šeimos ryšiais nėra susiję su atsakovais, patvirtino, kad bendrovėje vyravo supratimas, jog santykiai su tiekėjais ir klientais yra saugotina komercinė paslaptis. Komercinė paslaptis nėra vien tik sutarčių su tiekėjais ir klientais sąlygos, santykiai su tiekėjais ir klientais ir tuose santykiuose sukurti ryšiai bei informacija (įskaitant nurodytą kasacinio teismo praktikoje: informacija apie tiekėjų ir klientų patikimumą, finansinį pajėgumą, darbo metodus, komercines sąlygas, galimas gauti nuolaidas, pelno maržas, gautus ir teiktus pasiūlymus, veiklos vykdymo būdus, prekių pardavimo procesus, prioritetus, planus, poreikius, mokumą, finansinę būklę, koks prekių ir paslaugų kompleksas ir kokiomis sąlygomis teikiamas, už kokią kainą tai daroma, ir kt.), taip pat per dešimtmetį sukurta gamybinė ir techninė informacija (pvz., derinant klientų dažus ir tiekėjų pigmentus) bei kitas įdėris ir, kas ypač svarbu, visa viešai neprieinama informacija, kuri padeda užtikrinti klientų ir tiekėjų lojalumą. Atsakovai nepaneigė, jog yra perėmę didelę dalį ieškovės turėto verslo (be kita ko, nuo pirmos dienos pradėjo dirbti su tais pačiais tiekėjais ir klientais). Šios bylos ypatybė yra ta, kad ne tiek klientai, kiek tiekėjai sudaro didžiausią vertę, nes tiekėjai lemia tokių įmonių, kaip ieškovė ir atsakovės, sėkmę. Tiekėjui nutarus keisti atstovus, klientai priversti pirkti produkciją iš naujo tiekėjo nurodyto atstovo. Bylą nagrinėję teismai ieškovės turimos informacijos apie tiekėjus ir klientus visumą laikė ieškovės komercine paslaptimi. Byloje buvo nustatytos visos kasacinio teismo nurodytos aplinkybės, rodančios, kad buvo neteisėtai pasinaudota ieškovo komercine paslaptimi ir taip nesąžiningai konkuruota. Nepagrįstas atsakovų teiginys, kad byloje nėra įrodymų, patvirtinančių komercinės paslapties atskleidimo faktą. Ieškovė ėmėsi priemonių komercinei paslaptčiai apsaugoti. Tai įrodo tiek vadovo patvirtintas komercinių paslaptčių sąrašas, tiek įmonėje galiojanti tvarka. Bylą nagrinėję teismai šias aplinkybes tinkamai įvertino. Atsakovų kasaciniame skunde keliama tariama problema yra teorinė ir neturi jokios realios reikšmės sprendžiant ginčą byloje – iš tikrųjų jokios praktinės teisės taikymo problemos dėl slaptumo požymio aiškinimo kartu su vertingumo požymiu nėra. Tai pagrindžia pati teisės norma – ginčui aktualios redakcijos CK 1.116 straipsnio 1 dalis. Atsakovų nurodomoje teisės doktrinoje patvirtinama, kad Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje nuolat ir nuosekliai pabrėžiama, kad informacijos slaptumo (pirmasis) ir komercinės vertės (antrasis) reikalavimai informacijai, laikytinai komercine paslaptimi, turi būti aiškinami kartu. Atsakovai kasaciniame skunde nepateikė nė vieno argumento, kodėl nusistovėjusi ir nuosekli kasacinio teismo praktika šioje byloje turėtų būti keičiama.

- 29.2. Ieškovės tiekėjų ir klientų perėmimas (nuviliojimas) nebuvo tik V. N. bendrų žinių apie chemijos produktų prekybos rinkoje veikiančius tiekėjus ir klientus, įgytos vadybinės praktikos, derybų metodų ar gebėjimų ir įgūdžių panaudojimas. Tai buvo labai konkrečios ieškovės darbo metu su konkrečiais tiekėjais susidariusios informacijos, komercinės paslapties panaudojimas. V. N., laikydamasis pozicijos, kad jis neprivalo saugoti jokių ieškovės komercinių paslaptčių, turėdamas didelę nemokamai gautų ieškovės akcijų dalį ir būdamas nepatenkintas pajamomis, nusprendė, pasinaudodamas ieškovės lėšomis ir vardu sukurtais komercinėmis paslaptimis, nelaukdamas nė dienos po darbo santykių su ieškove pasibaigimo (priešingai – darbo santykiams dar net nesibaigus), per savo valdomas bendroves perimti pelningiausius ieškovės tiekėjus, kitaip tariant, pasisavinti ieškovės komercinę paslaptį.
- 29.3. Teismai tinkamai nustatė ir įvertino atsakovo V. N. darbo santykių su ieškove nutraukimo priežastis – V. N. darbo santykius su UAB „Logichema“ nutraukė siekdamas nesąžiningai konkuruoti. Atsakovų nurodomus akcininkų nesutarimus lėmė nepagrįsti V. N. įgeidžiai mokėti nerealistiškus dividendus, kurių įmonė nebūtų sugebėjusi išmokėti, ir kito akcininko priešininis tokiems sprendimams bei noras palaikyti finansškai tvarų verslą.
- 29.4. Teismų padarytos išvados, kad atsakovas V. N. neteisėtai perdavė savo kontroliuojamoms bendrovėms ieškovei priklausančią komercinę paslaptį sudarančią informaciją, o V. N. kontroliuojamos bendrovės šią informaciją be ieškovės sutikimo neteisėtai įgijo ir naudojo, turėdamos tikslą nesąžiningai konkuruoti su ieškove ir gauti naudos, yra pagrįstos byloje surinktais įrodymais. Atsakovai, nesutikdami su anksčiau nurodytomis pagrįstomis teismų išvadomis, viso teismo proceso metu taip ir nepateikė jokių logiško paaiškinimo, kokių būdu jie, tariamai nesinaudodami ieškovės komercinę paslaptį sudarančią informacija, vos pradėję veiklą sugebėjo perimti 3 didžiausius ieškovės tiekėjus ir svarbiausius klientus. Teismai pagrįstai nusprendė, kad atsakovai, pervilioję ieškovės tiekėjus CEAC „Transmare Chemie“ ir „Synthos“, pažeidė Konkurencijos įstatymo 15 straipsnio 1 dalį; pervilioję ieškovės darbuotoją M. Š. dirbti į UAB „Unihanza“, atsakovai padarė atskirą Konkurencijos įstatymo 15 straipsnio 1 dalies 4 punkto pažeidimą.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl bylos nagrinėjimo kasaciniame teisme ribų

30. Bylos nagrinėjimo kasaciniame teisme ribas apibrėžia CPK 353 straipsnis. Nurodyto straipsnio pirmojoje dalyje nustatyta, kad kasacinis teismas, neperženedamas kasacinio skundo ribų, patikrina apskustus sprendimus ir (ar) nutartis teisės taikymo aspektu. Kasacinis teismas yra saistomas pirmosios ir apeliacinės instancijos teismu nustatytu aplinkybiu. Toks bylos nagrinėjimo kasaciniame teisme ribų (ir kartu kasacinio proceso paskirties) apibrėžimas reiškia, kad kasacinis teismas sprendžia išimtinai teisės klausimus, be to, tik tokius klausimus, kurie yra tiesiogiai iškelti kasaciniame skunde (žr. pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gruodžio 17 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-384-916/2019 36 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką).
31. Nagrinėjamoje byloje kasacinius skundus padavė tiek ieškovė, tiek atsakovai. Ieškovė kasaciniu skundu prašo panaikinti Vilniaus apygardos teismo 2022 m. kovo 14 d. sprendimo ir Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. lapkričio 10 d. nutarties dalis, kuriomis teismai atmetė ieškinio dalį dėl 1 249 257,77 Eur žalos atlyginimo; dėl šios dalies priimti nauja sprendimą – priteisti solidariai iš atsakovų 669 347,50 Eur žalos atlyginimo. Atsakovai prašo panaikinti procesinių sprendimų dalis, kuriomis ieškinyje tenkintas iš dalies, ir ieškinį atmeti arba bylą perduoti apeliacinės instancijos teismui nagrinėti iš naujo.
32. Ieškovė, nesutikdama su prašoma naikinti apeliacinės instancijos teismo sprendimo dalimi, nesutinka su teismo išvadomis, kad darbo užmokestis, ieškovės išmokėtas darbuotojams, ieškovės vardu ir naudai tobulinusiems, naudojuosiems komercines paslaptis, vertintinas kaip įprasta investicija į darbuotoją, kuri atsiperka jo veikloje, taip pat kelia klausimą, jog nėra pagrindo ieškovės negautas pajamas priteisti tik už vienerius metus. Atsakovai, prašydami priimti nauja sprendimą ir ieškinį atmeti, nesutinka su teismo išvadomis dėl informacijos turinio nustatymo ir jos kvalifikavimo kaip komercinės paslapties bei šios informacijos neteisėto panaudojimo, taip pat kelia įrodymu vertinimo teisėtumo klausimą. Šie kasaciniuose skunduose keliama klausimai sudaro nagrinėjamos bylos kasacijos ribas ir dėl jų teisėjų kolegija pasisakys šioje nutartyje.
33. Tačiau teisėjų kolegija atkreipia dėmesį į tai, kad, kaip ne kartą pažymėta kasacinio teismo praktikoje, kasacinio skundo argumentai, kuriais kasatorius, nesutikdamas su apeliacinės instancijos teismo išvadomis, kitais vertina tuos pačius įrodymus, siekia, kad byloje pateiktu įrodymu pagrindu būtų nustatytos kitos faktinės aplinkybės, nei tai padarė apeliacinės instancijos teismas, tačiau nepagrindžia teiginiu, jog teismas, atlikdamas įrodymų vertinimą, būtų pažeidęs proceso teisės normas ar netinkamai jas taikęs, yra faktinio pobūdžio ir nesudaro kasacijos dalyko. Dėl tokio pobūdžio argumentų kasacinis teismas neturi teisinio pagrindo pasisakyti, kadangi tai neatitiktų įstatyme įtvirtintos kasacinio

proceso paskirties ir ribų (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. kovo 10 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 3K-3-123-969/2016 39 punktą; 2017 m. gegužės 3 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-221-611/2017 40 punktą, kt.).

Dėl informacijos pripažinimo komercine paslaptimi

34. Komercinių paslapčių teisinę apsaugą nuo jų neteisėto gavimo, naudojimo ir atskleidimo reglamentuoja nagrinėjamai bylai aktualios redakcijos CK 1.116 straipsnis (redakcija, galiojusi nuo 2014 m. lapkričio 14 d. iki 2018 m. birželio 1 d.), taip pat Konkurencijos įstatymo 15 straipsnis, reglamentuojantis nesąžiningos konkurencijos veiksmų draudimą.
35. CK 1.116 straipsnio 1 dalyje apibrėžta komercinės paslapties sąvoka, pateikti kriterijai, keliami informacijai, kad ši būtų kvalifikuojama ir saugoma kaip komercinė paslaptis. Pagal bylai aktualios redakcijos CK 1.116 straipsnio 1 dalį informacija laikoma komercine (gamybine) paslaptimi, jeigu turi tikrą ar potencialią komercinę (gamybinę) vertę dėl to, kad jos nežino tretieji asmenys ir ji negali būti laisvai prieinama dėl šios informacijos savininko ar kito asmens, kuriam savininkas ją yra patikėjęs, protingų pastangų išsaugoti jos slaptumą.
36. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, aiškindamas pirmiau nurodytą CK 1.116 straipsnio 1 dalies nuostatą, yra pažymėjęs, kad informacijai, kuri gali būti pripažinta komercine paslaptimi, iš esmės keliami trys reikalavimai: slaptumas, vertingumas ir protingos pastangos, nukreiptos šiai informacijai išsaugoti (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. vasario 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-6-706/2016, 38 punktas; 2022 m. lapkričio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-258-823/2022, 43 punktas).
37. Informacijos komercinės (ekonominės) vertės kriterijus aiškintinas kaip konkurencinio pranašumo suteikimas jos turėtojui. Paprastai informacijos komercinė vertė – tai komercinės paslapties turėtojui dėl informacijos turėjimo, naudojimo suteikiamas konkurencinis pranašumas lyginant su jo konkurentais, kurio komercinės paslapties turėtojas netektų, jeigu konkurentai žinotų komercinę paslaptį sudarančią informaciją (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. sausio 3 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-13-378/2018, 46, 47 punktai).
38. Komercinę paslaptį sudaranti informacija turi būti slapta, saugoma protingomis jos turėtojo pastangomis. Kasacinio teismo praktikoje, sprendžiant dėl informacijos pripažinimo komercine paslaptimi, pažymėta, jog svarbu tai, ar informacijos turėtojas priėmė sprendimą dėl konkrečių duomenų pripažinimo komercine paslaptimi, ar nustatė jų saugojimo ir naudojimo tvarką; informacija, kurią bendrovė laiko komercine paslaptimi, turi būti identifikuojama tinkamu būdu; paprastai informacijos savininkas įmonės darbuotojams turėtų sudaryti sąlygas aiškiai ir nedviprasmiškai suprasti, kad atitinkama informacija yra slapta, sukurti tvarką, kaip įmonės darbuotojams su šia informacija susipažinti, užtikrinti jos laikymąsi (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. vasario 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-6-706/2016, 42 punktas; 2017 m. gruodžio 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-429-701/2017, 64 punktas).
39. Praktikoje informacijos apsaugos priemonės gali būti įvairios, priklausomai nuo informacijos pobūdžio, pvz., darbuotojų prieigos prie komercinę paslaptį sudarančios informacijos ribojimas bei komercinės paslapties patikėjimas tik ribotam darbuotojų ratui – komercinės paslapties patikėjimas darbuotojams, leidžiant komercinę paslaptį sudarančią informaciją sužinoti tik tiems darbuotojams, kuriems reikalinga komercinę paslaptį žinoti norint atlikti darbo funkcijas, o kitiems darbuotojams nepatikinti komercinės paslapties bei ribojant galimybes sužinoti komercinę paslaptį sudarančią informaciją; informacijos apsaugojimas slaptažodžiu ir pan., todėl informacijos slaptumas kiekvienoje konkrečioje byloje yra fakto klausimas.
40. Kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad slaptumas ir vertingumas aiškinami kartu, nes informacija turi komercinę vertę dėl to, kad jos nežino tretieji asmenys, o ją turinčiam asmeniui ši informacija sukuria konkurencinį pranašumą prieš kitus rinkos dalyvius. Taigi tam, kad informacija sudarytų komercinę paslaptį, nepakanka, kad ji būtų tik slapta, – tokios informacijos turėtojas turi turėti verslo privalumų, gamybinio pranašumo, finansinės naudos ir kita (pirmiau nurodyta kasacinio teismo nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-6-706/2016, 38 punktas).
41. Teisinė konfidencialios informacijos kategorija yra platesnė už teisinę komercinės paslapties kategoriją, taigi komercinės paslaptys yra viena iš konfidencialios informacijos rūšių. Informacija, kuri neatitinka komercinėms paslaptims keliamų reikalavimų, gali patekti į konfidencialios informacijos sąvoką ir šiuo pagrindu būti saugoma. Duomenys, sudarantys konfidencialios informacijos turinį, ne visuomet yra komercinė paslaptis. Pareiga saugoti konfidencialią informaciją paprastai egzistuoja, kai ji nustatyta sutartyje, o pareiga saugoti komercinę paslaptį visų pirma kyla iš įstatymo (pirmiau nurodyta kasacinio teismo nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-6-706/2016, 50–51 punktai).
42. Ūkio subjektui neprivaloma tokią informaciją įforminti kaip komercinių paslapčių sąrašą fizine prasme – nebūtina, kad tai, kas atitinkamoje įmonėje yra komercinė paslaptis, būtų nurodyta viename materialiaame arba elektroniniame dokumente. Komercinės paslapties savininkas šiuo atveju turi teisę pats pasirinkti, kokių būdu asmenims (įskaitant darbuotojus), kurių atliekamos funkcijos reikalauja susipažinti su komercinę paslaptį sudarančia informacija, bus suformuotas aiškus ir nedviprasmiškas suvokimas, kad atitinkami duomenys yra įmonės komercinė paslaptis. Svarbu tai, kad pasirinktas būdas leistų vienareikšmiškai nustatyti ir fiksuoti tam tikro asmens žinojimo apie tai, kas yra komercinė paslaptis, faktą. Sąrašas fizine prasme yra tik vienas iš būdų suformuoti asmens žinojimą apie tam tikros informacijos slaptumą, tačiau šis būdas nėra vienintelis (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. vasario 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-6-706/2016, 47 punktas).
43. Kasacinis teismas, sprenddamas dėl tam tikros informacijos pripažinimo komercine paslaptimi, yra pažymėjęs, kad duomenys apie klientus saugotini kaip komercinė paslaptis, jeigu tai yra informacija, kur, be klientų pavadinimo, esama kitokios informacijos, viešai neprieinamos, kaip, pvz., kontaktiniai asmenys, sprendimus priimančios asmenys, susiklostę verslo papročiai, techninė informacija, padedanti vykdyti veiklą, paslaugų ir jų kokybės reikalavimai, planuojami projektai, mokymas ir kt. (pirmiau nurodyta kasacinio teismo nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-6-706/2016, 45 punktas). Pasisakydamas dėl duomenų apie tiekėjus apsaugos, kasacinis teismas nurodė, kad informacija apie žaliavų tiekėjus galėtų būti vertinama kaip sudaranti komercinę paslaptį, jeigu ją sudarytų ne tik tiekėjų pavadinimai, bet ir kitokia nevieša informacija apie juos, suteikianti tokią informaciją turinčiam subjektui komercinį pranašumą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. gruodžio 22 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-357-611/2020, 65 punktas).
44. Tai, ar konkreti informacija šiuos reikalavimus atitinka, yra fakto klausimas, nagrinėtinas pirmosios ir apeliacinės instancijos teismuose. Atitinkamos informacijos savininkas privalo įrodyti, o teismas – įvertinti ir nustatyti, ar konkretūs duomenys, dėl kurių vyksta ginčas, atitinka komercinės paslapties formaluosius požymius (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. vasario 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-6-706/2016, 57 punktas; 2022 m. lapkričio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-258-823/2022, 48 punktas).
45. Nagrinėjamoje byloje nustatyta, kad atsakovas V. N. nuo 2005 m. rugsėjo 5 d. iki 2016 m. gruodžio 28 d. UAB „Logichema“ ėjo komercijos direktoriaus pareigas, buvo atsakingas už darbą su klientais ir tiekėjais bei sutarčių su jais sudarymą. Ieškovė daugiau nei 15 metų užsiima pramoninės chemijos (įskaitant dažų komponentų) ir dažų technologijų (dažų pigmentų dozavimo mašinų ir šių mašinų programinės įrangos) platinimu ir komerciniu tarpininkavimu (agentavimu) dažų gamintojams ir kitoms chemijos pramonės įmonėms, abi šios ieškovės veiklos sritys yra gana specifinės – ieškovės plėtojamas verslas pasižymi ribotu skaičiumi tiek galimų tiekėjų (chemijos gamintojai), tiek ir klientų (didmeniniai chemijos pirkėjai). Nors atsakovas V. N. nebuvo pasirašytinai supažindintas su komercinių paslapčių sąrašu, tačiau teismai vertino, jog duomenys apie tiekėjus ir klientus yra ieškovės komercinė paslaptis. Jie yra slapti ir vertingi, nes nėra prieinami viešai, o būtent įgyti per ilgamečius veiklos ryšius. Aplinkybė, kad ši informacija yra vertinga, patvirtina faktas, jog ieškovė patyrė išlaidų tiek tiekėjų, tiek ir klientų sąrašui kurti ir plėsti, t. y. siuntė atsakovą V. N. ir kitus įmonės darbuotojus į komandiruotes, ten jie pritraukdavo naujų tiekėjų ir klientų. Byloje nekilo ginčo dėl aplinkybių ir atsakovas V. N. bylos nagrinėjimo metu patvirtino, kad jis, dirbdamas ieškovės įmonėje, aktyviai

dalyvavo įmonės veikloje pritraukiant pagrindinius tiekėjus ir klientus ir iš esmės tai buvo jo pagrindinis darbas. Naudodamasi per ilgamečius veiklos ryšius sukaupia informaciją (kokias prekes geriausiomis sąlygomis tiekia ir užsako kokie ieškovės tiekėjai ir klientai; iš kokių prekių platinimo gaunamas didžiausias pelnas ir pan.), ieškovo turi galimybes individualiai siūlyti būtent konkrečiam tiekėjui ir klientui komercines sąlygas ir turi išskirtines galimybes susitarti dėl bendradarbiavimo, tokiu būdu ši informacija padeda vykdyti veiklą ir gauti ekonominę naudą. Byloje taip pat nustatyta esminė aplinkybė, jog tokia informacija apie ieškovės klientus ir tiekėjus nėra viešai prieinama, ji buvo žinoma ir prieinama atsakovui V. N. dėl jo einamųjų pareigų.

46. Atsižvelgdama į teismų byloje nustatytas aplinkybes, teisėjų kolegija konstatuoja, kad tokia informacija apie ieškovės tiekėjus ir klientus ieškovei turi komercinę vertę, o dėl to, kad jos nežino kiti ūkio subjektai, sukuria ieškovei konkurencinį pranašumą, todėl apeliacinės instancijos teismo išvada dėl tokios informacijos kvalifikavimo kaip komercinės paslapties yra pagrįsta ir atitinka kasacinio teismo praktiką. Atsakovas V. N. dėl einamųjų pareigų specifikos negalėjo nesuvokti, jog tokia informacija yra komerciškai vertinga ir saugoma, kadangi prieiga prie šios informacijos buvo apribota (įmonės kompiuteriai apsaugoti slaptažodžiais ir pan.), todėl atsakovų kasacinio skundo argumentai, jog teismai nepagrįstai minėtą informaciją kvalifikavo kaip komercinę paslaptį, atmetini.

Dėl nesąžiningos konkurencijos veiksmų

47. Atsakomybė už neteisėtą įmonės komercinę paslaptį sudarančios informacijos gavimu, atskleidimu ir panaudojimu padarytą žalą plačiau prasme grindžiama siekiu saugoti sąžiningą ūkio subjektų konkurenciją. Be CK 1.116 straipsnio, komercinių paslaptčių apsaugą Lietuvos Respublikoje ginčui aktualiu laikotarpiu reglamentavo Konkurencijos įstatymas. Šio įstatymo 15 straipsnio 1 dalies 3 punkte nustatyta, kad informacijos, sudarančios kito ūkio subjekto komercinę paslaptį, naudojimas, perdavimas, skelbimas be šio subjekto sutikimo, taip pat tokios informacijos gavimas iš asmenų, neturinčių teisės šios informacijos perduoti, turint tikslą konkuruoti, siekiant naudoti sau arba padarant žalą šiam ūkio subjektui, laikomas nesąžininga konkurencija.
48. Pasisakydamas dėl CK ir Konkurencijos įstatymo normų santykio kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad komercinę paslaptį sudaranti informacija gali būti įgyjama ar naudojama tiek turint tikslą nesąžiningai konkuruoti, tiek tokio tikslo neturint. Asmeniui, įgijusiam ar naudojusiam komercinę paslaptį, tačiau nesiekusiam nesąžiningai konkuruoti, teisinė atsakomybė kyla tik CK 1.116 straipsnio 4 dalies pagrindu. Konkurencijos įstatymas šiuo atveju netaikomas. Tais atvejais, kai ūkio subjektas, įgijęs ar naudojantis komercinę paslaptį sudarančią informaciją, siekia nesąžiningai konkuruoti, be CK 1.116 straipsnio 4 dalies, taip pat taikomas ir Konkurencijos įstatymas, konkrečiai – 15 straipsnio 1 dalies 3 punktas. CK 1.116 straipsnio 4 dalis nuo Konkurencijos įstatymo 15 straipsnio 1 dalies 3 punkto taip pat atibojama pagal subjektus, kuriems taikomos atitinkamos normos, – CK 1.116 straipsnio 4 dalis taikoma visiems asmenims, o Konkurencijos įstatymo 15 straipsnio 1 dalies 3 punktas – tik ūkio subjektams (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. vasario 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-6-706/2016, 82, 83 punktai).
49. Valstybės Paryžiaus konvencijos dėl pramoninės nuosavybės saugojimo dalyvėse, be klasikinių nesąžiningos konkurencijos veiksmų, susijusių su paimavos su kito ūkio subjekto ar jo veiklą sukėlimu, nesąžiningos konkurencijos veiksmais taip pat pripažįstami veiksmai, susiję su nepagrįsto pranašumo įgijimu, pasinaudojant kito ūkio subjekto įdirbiu (angl. *free riding*). Tokio pobūdžio veiksmų draudimas paaiškinamas tuo, kad nesąžiningi konkurentai šiuo atveju gauna finansinę naudą patys neinvestuodami savo lėšų ir neįdėdami pastangų (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. lapkričio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-297-1075/2020, 49 punktas). Neteisėtus ūkio subjekto naudojimąsi kito ūkio subjekto komercinėmis paslaptimis patenka į šią apibrėžtį. Pažymėtina, kad tokio pobūdžio veiksmų prieštaravimo ūkinės veiklos sąžiningai praktikai ir geriems papročiams nepašalina faktas, kad pats komercinių paslaptčių savininkas dėl vieno ar kelių priežasčių nusprendė pasitraukti iš rinkos; nepagrįstas konkurencinis pranašumas, kurį nesąžiningas ūkio subjektas įgijo dėl svetimo pramoninės nuosavybės objekto panaudojimo, ir tokiu atveju išlieka (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. lapkričio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-258-823/2022, 54 punktas).
50. Nustatant civilinės atsakomybės sąlygas bylose dėl komercinės paslapties neteisėto gavimo, atskleidimo ar panaudojimo, taikoma bendroji įrodinėjimo naštos paskirstymo civilinės atsakomybės bylose taisyklė: ieškovas privalo įrodyti neteisėtus atsakovo veiksmus, padarytą žalą ir neteisėtų veiksmų bei žalos priežastinį ryšį (CPK 178 straipsnis). Teismui nustatius, kad atsakovas atliko neteisėtus veiksmus, lėmusius žalos atsiradimą, jo kaltę preziumuojama (CK 6.248 straipsnio 1 dalis) ir pareiga paneigti šią prezumpciją bei įrodyti, kad nėra jo kaltės dėl atsiradusios žalos, tenka atsakovui (CPK 178 straipsnis, 182 straipsnio 4 dalis) (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. gruodžio 17 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-676/2013). Vis dėlto efektyvios teisinės gynybos principas ir nesąžiningos konkurencijos santykių specifika, be kita ko, jų latentškumas, lenkia materialiuosius ir procesinius civilinės atsakomybės instituto taikymo ypatumus šios kategorijos bylose (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. gruodžio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-490-469/2018, 31 punktas).
51. Kasacinis teismas ne vienoje byloje yra nurodęs, jog bylose dėl komercinių paslaptčių įrodinėjimas turi savitą specifiką, nes jose iš esmės daugiausia tenka rentis tiesioginiams įrodymais. Į įrodinėjimo specifiką būtina atsižvelgti nagrinėjant šios kategorijos bylas, priešingu atveju (dėl per aukšto ir neatsižvelgiant į šios kategorijos bylų specifiką keliamo įrodinėjimo standarto, netinkamo įrodinėjimo pareigos tarp šalių paskirstymo) dažnai būtų neįmanoma įrodyti pasinaudojimo komercinė paslaptimi, siekiant nesąžiningai konkuruoti ir iš to gaunant pelną. Paprastai tokios kategorijos bylose nebus tiesioginių įrodymų, tiesioginiu priežastiniu ryšiu siejančių atsakovo (fizinio asmens) veiksmus, atsakovo bendrovės (juridinio asmens) veiklą ir iš tos veiklos gautą naudą (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. spalio 25 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-7-238-378/2018 72 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką).
52. Atsakovų kasaciniame skunde argumentuojama, kad bylą nagrinėję teismai netinkamai taikė, todėl pažeidė Konkurencijos įstatymo 15 straipsnio 1 dalies 3, 4 punktų reikalavimus, sprendami dėl ieškovės tiekėjų ir darbuotojų perviliojimo ir atitinkamai dėl nesąžiningos konkurencijos veiksmų padarymo. Atsakovų teigimu, vien tik konkuruojančio subjekto įsteiginas *per se* nėra neteisėta veikla, o tik faktas, jog darbuotojas nutraukė darbo santykius vienoje įmonėje ir įsidarbino konkuruojančioje, nėra pagrindas daryti išvadą dėl nesąžiningos konkurencijos. Nors teismo sprendime nurodoma, kad tiekėjo CEAC pasitraukimas buvo nulemtas atsakovų neteisėtų veiksmų, tačiau jokie rašytiniai įrodymai ir kiti byloje esantys faktiniai duomenys šios aplinkybės nepatvirtina, tai reiškia priešingą išvadą, jog ieškovės įvardijamas vienas pagrindinių tiekėjų pats priėmė verslo sprendimą daugiau nebetęsti verslo santykių su ieškove, todėl atsakovui V. N. negali būti perkelta civilinė atsakomybė už paties tiekėjo priimtą sprendimą.
53. Teisėjų kolegija pažymi, kad klientų ir tiekėjų praradimas gali būti natūralios laisvos konkurencijos pasekmė, tačiau tai yra kiekvienos konkrečios bylos nagrinėjimo dalykas. Byloje nustatytos teisiskai reikšmingos aplinkybės, susijusios su ieškovės nuolatinių tiekėjų ir klientų pasitraukimu iš verslo santykių su ieškove ir pradėjimu bendradarbiauti su atsakovėmis, bei labiausiai tikėtinos tokio pasitraukimo priežastys. Apeliacinės instancijos teismas konstatavo, kad tokio pobūdžio bylose nereikalinga nustatyti kokių nors aktyvių atsakovų veiksmų, kurie reikštų klientų viliojimą, ir nusprendė, jog atsakovai dėl savo turimos komerciškai reikšmingos informacijos (komercinės ieškovės paslapties) gali klientams pasiūlyti geresnes sąlygas ir tokiu būdu paskatinti juos pirkti ne iš ieškovės, o iš atsakovių UAB „Unihanza“ ir UAB „Golden Consulting Group“. Teismas nustatė, kad atsakovės turėjo konkurencinį pranašumą prieš ieškovę būtent dėl atsakovo V. N. atliktų neteisėtų veiksmų – ieškovės komercinės paslapties atskleidimo ir naudojimo. Atsakovas V. N. nuo 2016 m. vasario 2 d. buvo vienintelis atsakovės UAB „Golden Consulting Group“ akcininkas, o atsakovės UAB „Unihanza“ akcininku nuo 2016 m. spalio 27 d. buvo M. N. (atsakovo V. N. brolis); atsakovas V. N. vieninteliu UAB „Unihanza“ akcininku ir vadovu tapo nuo 2018 m. balandžio 19 d. Šios byloje nustatytos faktinės aplinkybės apie atsakovo V. N., dėl savo ilgamečio darbo pas ieškovę įgijusio ieškovės komercinę paslaptį sudarančią informaciją apie nuolatinius ieškovės tiekėjus ir klientus (žr. šios nutarties 45–46 punktus), ryšius su kitomis atsakovėmis, kurios nuo

įsteigimo įskart pradėjo verslo santykius su ieškovės (dabar jau buvusiais) nuolatiniais tiekėjais ir klientais, lėmė pagrįstą bylą nagrinėjusių teismų išvadą, jog atsakovai pasinaudojo per V. N. gauta ieškovės komercine paslaptimi, kad galėtų pasiūlyti konkurencingas prekes (paslaugas) klientams, tiekėjams pasiūlyti kainas, ir juos perviliojo, siekdami naudoti sau ir padarydami žalą ieškovei.

54. Konkurencijos įstatymo 15 straipsnio 1 dalies 4 punkte įtvirtinta, kad ūkio subjektams draudžiama atlikti bet kuriuos veiksmus, prieštaraujančius ūkinės veiklos sąžiningai praktikai ir geriems papročiams, kai tokie veiksmai gali pakenkti kito ūkio subjekto galimybėms konkuruoti, įskaitant siūlymą konkuruojančio ūkio subjekto darbuotojams nutraukti darbo sutartį ar nevykdyti visų ar dalies savo darbo pareigų siekiant naudoti sau ar padarant žalą šiam ūkio subjektui.
55. Nesąžiningos konkurencijos veiksmai perviliojant darbuotojus nustatomi atsižvelgiant į darbuotojų elgesį iki ir po darbo sutarčių nutraukimo, darbo sutarčių nutraukimo priežastis, darbuotojų motyvą dirbti buvusioje ir naujoje darbovietėje. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad darbo sutarties šalių ketinimai gali būti nustatyti pagal tai, kaip šalys elgėsi iki ir po sutarties nutraukimo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. lapkričio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-472/2011). Kasacinio teismo pažymėta, kad tik faktas, jog darbuotojas nutraukė darbo santykius vienoje įmonėje ir įsidarbino konkuruojančioje, nėra pagrindas daryti išvadą dėl nesąžiningos konkurencijos. Tačiau kai yra daugiau įrodymų, patvirtinančių kryptingą darbuotojų rengimąsi pereiti dirbti pas konkurentą, darbo sutartis nutraukiama be svarbių priežasčių, o po jos pasibaigimo iš karto įsidarbinama konkuruojančiame ūkio subjekte, ypač kai tokius veiksmus atlieka ne vienas, o daugiau darbuotojų, šie darbuotojai turi reikšmingos patirties, atitinkančios įmonių veiklos sritį, konkurentas po naujų darbuotojų įdarbinimo įgyjo pranašumą, palyginti su buvusiu padėtimi, teismas, įvertinęs surinktų įrodymų visumą, turi spresti dėl nesąžiningos konkurencijos veiksmų egzistavimo ar jų nebuvimo įrodymo (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. lapkričio 25 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-472/2011; 2014 m. spalio 27 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-447/2014; 2018 m. gruodžio 20 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-490-469/2018 34 punktą). Kadangi tiesioginio viliojimo faktą (pasiūlymo nutraukti darbo sutartį pateikimą) įrodyti sunku ar to padaryti neįmanoma, apie žodinio arba pagrįsto bendru supratimu susitarimo buvimą teismas taip pat sprendžia iš perviliojamų darbuotojų ir konkuruojančios įmonės suderintų veiksmų, nukreiptų į darbo sutarčių nutraukimą ir naujų sudarymą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. vasario 13 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-5-684/2020, 56 punktas).
56. Šiuo atveju byla nagrinėjė teismai tyrė M. Š. ketinimus ir aiškinosi aplinkybes, reikšmingas Konkurencijos įstatymo 15 straipsnio 1 dalies 4 punkte nurodytą nesąžiningos konkurencijos faktui nustatyti, bei vertino tai, kad šis darbuotojas nutraukė darbo sutartį su ieškove ir sudarė darbo sutartį su atsakove UAB „Unihanza“, visų aplinkybių kontekste – kad M. Š., kuris buvo vienas iš pagrindinių ieškovės darbuotojų dirbant su nuolatiniais (vėliau atsakovų perviliotais) tiekėjais ir klientais ir žinojo visas ieškovės komercines paslaptis, nutraukė darbo santykius su ieškove tą pačią savaitę, kaip ir atsakovas V. N., ir įskart įsidarbino UAB „Unihanza“. Šių bylose nustatytų faktinių aplinkybių kontekste byla nagrinėjė teismai pagrįstai konstatavo nesąžiningų veiksmų aptariamą Konkurencijos įstatymo nuostatą prasmę faktą.

Dėl nesąžiningos konkurencijos veiksmais padarytos žalos atlyginimo

57. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išplėstinės teisėjų kolegijos 2016 m. vasario 5 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-7-6-706/2016 išaiškinta, kad žala, apibrėžta CK 1.116 straipsnio 4 dalyje, gali būti trejopo pobūdžio: 1) tiesioginiai nuostoliai, atsiradę dėl komercinės paslapties paviešinimo, pasireiškia kaip paslapčiai sukurti, tobulinti, naudoti turėtos išlaidos; 2) netiesioginiai nuostoliai pasireiškia kaip komercinės paslapties savininko negautos pajamos, kurias jis būtų gavęs, jeigu jo teisės ir teisėti interesai nebūtų buvę pažeisti; 3) nuostoliai dėl komercinės paslapties panaudojimo, kai paslaptimi pasinaudojęs ūkio subjektas ar asmuo iš to neteisėtai gauna pajamų (nepagrįstas praturtėjimas) (CK 6.237 straipsnio 1 dalis), todėl tokio pobūdžio bylose gali būti reikiami reikalavimai dėl: 1) komercinės paslapties sukūrimo, naudojimo, tobulinimo išlaidų (tiesioginiai nuostoliai) priteisimo; 2) negautų pajamų (netiesioginiai nuostoliai) priteisimo; 3) nepagrįsto praturtėjimo sumos priteisimo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. vasario 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-6-706/2016, 89, 93 punktai).
58. Kasacinio teismo praktika, susijusi su žalos, atsiradusios dėl neteisėto komercinės paslapties gavimo, naudojimo arba atskleidimo, atlyginimu, po Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išplėstinės teisėjų kolegijos 2016 m. vasario 5 d. nutarties civilinėje byloje Nr. 3K-7-6-706/2016 priėmimo buvo plėtojama ir iš dalies keičiama. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išplėstinė teisėjų kolegija 2018 m. spalio 25 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. e3K-7-238-378/2018 išaiškino, kad CK 1.116 straipsnio 4 dalies nuostata, jog pajamos, gautos neteisėtai naudojant komercinę paslaptį, laikomos nepagrįstu praturtėjimu, negali būti suprantama taip, kad nukentėjęs asmuo reikalauti priteisti iš nesąžiningos konkurencijos veiksmų gautą naudą gali tik reikšdamas reikalavimą dėl nepagrįsto praturtėjimo priteisimo. Nuo nesąžiningos konkurencijos veiksmų nukentėjęs asmuo savo pažeistas teises turi ginti reikšdamas ieškinį dėl civilinės atsakomybės taikymo bei iš neteisėtų veiksmų gauta nauda turi būti priteisiamas remiantis CK 6.249 straipsnio 2 dalimi, o nepagrįsto praturtėjimo institutu galima remtis tik negalint nukentėjusio asmens teisių apginti taikant civilinės atsakomybės institutą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. spalio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-238-378/2018, 83 punktas).
59. Nagrinėjamoje byloje ieškovė reikė reikalavimą priteisti iš atsakovų 583 536 Eur negautų pajamų iš veiklos, vykdytos 2016–2018 metais. Pirmosios instancijos teismas nusprendė, jog remiantis Konkurencijos įstatymo 15 straipsnio 4 dalyje nustatyto draudimu, kuris galioja vienerius metus nuo asmens, kuriam komercinė paslaptis tapo žinoma dėl jo darbo su atitinkamu ūkio subjektu, darbo santykių pabaigos, iš atsakovų priteistinos negautos pajamos apskaičiuotinos 2017 metų laikotarpiu. Apeliacinės instancijos teismas, palikdamas nepakeistą pirmosios instancijos teismo sprendimą, pažymėjo, kad nors ieškovė teigia, jog nesant neteisėtų atsakovų veiksmų, jos pajamos kasmet būtų tik didėjusios, tačiau tam pagrįsti įrodymų nepateikė. Kasaciniame skunde ieškovė teigia, kad apeliacinės instancijos teismas nukrypo nuo anksčiau minėtos Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos, kadangi atlikti neteisėti veiksmai gali sukelti žalą, kuri tęsiasi ne vienerius metus.
60. Kasacinėje praktikoje pažymėta, kad Konkurencijos įstatymo 16 straipsnio 4 dalies nuostata, kurioje įtvirtintas įpareigojimas asmenims neatskleisti įmonės komercinės paslapties ir jos nenaudoti nepaėjus vieneriems metams nuo darbo ar kitokių sutartinių santykių pasibaigimo, jeigu įstatymuose ar sutartyje nenustatyta kitaip, savaime nereiškia, jog laikotarpis, už kurį gali būti priteistas žalos atlyginimas, nustačius civilinės atsakomybės sąlygas, yra ribojamas vieneriais metais (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. spalio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-447/2014). Ši praktika buvo plėtojama vėlesnėse kasacinio teismo nutartyse.
61. Kasacinio teismo konstatuota, kad Konkurencijos įstatymo 16 straipsnio 4 dalyje įtvirtinto reglamentavimo, nustatančio tam tikrą terminą, kuriam pasibaigus asmenys, kuriems komercinė paslaptis tapo žinoma dėl jų darbo ar kitokių sutartinių santykių su ūkio subjektu, gali naudoti šią informaciją, tikslas yra apsaugoti komercinės paslapties turėtojo interesus, kad jo komercinė paslaptis kuo ilgiau nebūtų žinoma tretiesiems asmenims ir nesudarytų sąlygų konkurencijai. Pasibaigus įstatyme arba sutartyje nustatytam terminui po atitinkamų santykių pasibaigimo, asmenų, kuriems komercinė paslaptis buvo žinoma dėl darbo ar kitokių sutartinių santykių su ūkio subjektu, ryšiai su ūkio subjektu jau būna nutolę, tokie asmenys paprastai jau nebeturi ir nebegali turėti konkrečios vertingos informacijos apie ūkio subjekto klientus, teikiamas paslaugas ar prekes, todėl po tokio termino pasibaigimo komercinės paslapties panaudojimas nebėra toks reikšmingas konkurencijos ir ekonominės naudos gavimo prasme (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. spalio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-238-378/2018, 58 punktas).
62. CK 1.116 straipsnio 4 dalyje įtvirtinta asmenų, neteisėtai įgijusių ar atskleidusių komercinę paslaptį, pareiga atlyginti padarytus nuostolius, kuri nėra siejama su jokiais terminais. Taigi, būtinoji deliktinės atsakomybės sąlyga – šių asmenų neteisėti veiksmai (neteisėtas informacijos gavimas, atskleidimas, perdavimas, pasinaudojimas), kurie, praėjus tam tikram laiko tarpui, negali tapti teisėti, o žalos atlyginimo klausimai

sprendini pagal bendrąsias taisykles, reglamentuojančias pareigą atlyginti padarytą žalą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. spalio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-238-378/2018, 58, 61 punktai).

63. Nurodytoje kasacinio teismo nutartyje pažymėta, kad tokiais atvejais sprendžiant dėl nukentėjusio asmens teisių gynimo būdų taikymo, kurie nėra ribojami aptartu terminu, vis dėlto turi būti vertinama, ar vėlesniu laikotarpiu ginčo informacija ir toliau teikia neteisėtą komercinį pranašumą, ir tuomet sprendžiama dėl teisių gynimo. Teisėjų kolegija atkreipia dėmesį, kad minėti išaiškinimai pateikti byloje, kurioje buvo sprendžiama dėl visiškai kito pobūdžio komercinės paslapties (gamybos technologijų ir produktų formulių) neteisėto panaudojimo. Teisėjų kolegija pripažįsta pagrįstais kasacinio skundo argumentus, jog asmenų, neteisėtai įgijusių ar atskleidusių komercinę paslaptį, pareigą atlyginti nuostolius nėra siejama su konkrečiu terminu, tačiau pareigą įrodyti, kad ir vėlesniu laikotarpiu ieškovės verslo santykiai su atitinkamais tiekėjais bei klientais būtų išlikę tokie patys, o pajamos būtų didėjusios, tenka ieškovei. Apeliacinės instancijos teismas konstatavo, kad ieškovė aplinkybių, jog, nesant atsakovų neteisėtų veiksmų, jos pelnas būtų išlikęs toks pats arba nebūtų sumažėjęs, neįrodė.
64. Ieškovė taip pat prašė priteisti iš atsakovų pasisavintai komercinei paslapčiai ir dalykiniais santykiams sukurti ir tobulinti patirtų išlaidų atlyginimą, teigdamą, kad komercinės paslapties sukūrimo išlaidas sudaro darbo užmokesčio V. N. ir M. Š. lėšos, padaugintos iš koeficiento – V. N. ir M. Š. darbo laiko, praleisto dirbant su nurodytais tiekėjais (CEAC, „Transmare Chemie“, „Synthos“), dalies nuo viso šių darbuotojų darbo laiko. Teismai šį ieškovės reikalavinį atmetė, konstatavę, kad verslo praktikoje tokios išlaidos yra įprasta investicija į darbuotoją, kuri atsiperka darbdavio veikloje, tokiu būdu suteikdama jam pelno, o ne lemdama nuostolius. Apeliacinės instancijos teismas, be kita ko, pažymėjo, kad byloje nenustatyta, jog atsakovai, būdami komandiruotėse ir plėtodami ryšius su tiekėjais, būtų veikę ne ieškovės naudai. Kasaciniu skundu ieškovė nesutinka su tokia teismų išvada, pabrėždama, kad ji nereikalauja komandiruočių ar kitų išlaidų atlyginimo, o tik prašo priteisti išmokėto darbo užmokesčio dalį, kuri susijusi su santykių su nuviliotais tiekėjais užmezgimu bei plėtojimu.
65. Ieškovė kasaciniame skunde teigia, jog nagrinėjamoje byloje teismai nukrypo nuo kasacinio teismo praktikos, kur nurodyta, jog žala nesąžiningos konkurencijos bylose, be kita ko, yra tiesioginiai nuostoliai, atsiradę dėl komercinės paslapties paviešinimo, kurie pasireiškia kaip paslapčiai sukurti, tobulinti, naudoti turėtos išlaidos (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. vasario 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-6-706/2016, 89 punktas), o nuostoliais, be kita ko, laikomos ir išlaidos darbuotojų darbo užmokesčiui (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. spalio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-238-378/2018, 48 punktas).
66. Teisėjų kolegija pažymi, kad ieškovės nurodyti kasacinio teismo išaiškinimai pateikti byloje, kurioje reikšmingai skyrėsi faktinės aplinkybės – ieškovo komercinę paslaptį sudarė gamybos technologija ir (arba) produktų sudėties formulės, t. y. darbo užmokesčio išlaidos pripažintinos komercinės paslapties sukūrimo išlaidomis (taigi, ir potencialiais tiesioginiais nuostoliais), kai jos sukuria konkretų intelektualinės nuosavybės objektą (turtą). Tačiau nagrinėjamos civilinės bylos *ratio decidendi* reikšmingai skiriasi – ieškovė komercine paslaptimi laiko ne gamybos technologiją ir produktų sudėties formules, o santykius (ryšius) su kontrahentais, o tokios informacijos sukūrimas yra visiškai kitokio pobūdžio procesas negu gamybos technologijų ar produktų formulių kūrimas, kai išlaidų komercinei paslapčiai sukurti ir tobulinti faktas turėtų būti preziumuojamas. Teisėjų kolegija konstatuoja, kad verslo ryšių užmezgimas, ryšių plėtojimas ir tų ryšių pagrindu įmonės veiklos vykdymas yra normali verslo praktika, todėl darbo užmokesčio, kuris mokamas konkrečiam darbuotojui, atsiperka vėlesnėje įmonės veikloje.

Dėl bylos procesinės baigties ir bylinėjimosi išlaidų

67. Apibendrinama nurodytus argumentus, teisėjų kolegija konstatuoja, kad apeliacinės instancijos teismo procesinis sprendimas priimtas tinkamai vadovaujantis materialiosios teisės normomis, reglamentuojančiomis komercinių paslaptių apsaugą ir nesąžiningos konkurencijos veiksmų draudimą, ir proceso teisės normomis, reglamentuojančiomis įrodymų vertinimą tokio pobūdžio bylose. Todėl apeliacinės instancijos teismo procesinis sprendimas paliktinas nepakeistas, o kasacinių skundų argumentai atmestini kaip nesudarantys pagrindo pakeisti ar panaikinti apeliacinės instancijos teismo nutartį (CPK 359 straipsnio 1 dalies 1 punktas).
68. Šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, iš antrosios šalies priteisiamos bylinėjimosi išlaidos (CPK 93 straipsnio 1, 2 dalys, 98 straipsnio 1 dalis).
69. Atmetus abiejų šalių kasacinius skundus, joms neatlygintinos bylinėjimosi išlaidos, patirtos ruošiant ir teikiant kasacinius skundus. Byloje esantys dokumentai patvirtina, kad už advokatų pagalbą rengiant atsiliepimus į kasacinius skundus šalys turėjo panašaus dydžio išlaidas (atsakovė UAB „Unihanza“ – 2904 Eur, ieškovė – 3176,25 Eur), dėl to, atsižvelgdama į bylos išnagrinėjimo rezultatą, teisėjų kolegija nusprendžia šių bylinėjimosi išlaidų neskirstyti.
70. Kasaciniame teisme išlaidų, susijusių su procesinių dokumentų įteikimu, nepatirta.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 1 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

nutaria:

Lietuvos apeliacinio teismo 2022 m. lapkričio 10 d. nutartį palikti nepakeistą.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjos

Grazina Davidonienė

Sigita Rudėnaitė

Agnė Tikniūtė